

Buna Vestire. Icoană pe lemn expusă la Muzeul Mitropolitan din Cluj-Napoca.

DIN SUMAR:

- COMUNICATE.....(p. 2)
- Nevoia de a ne păzi în cele mici
 - † PS BENEDICT BISTRÎTEANUL.....(p. 3)
- Istorie și credință – EUGEN-ADRIAN TRUȚA.....(p. 3)
- Un erou mereu actual:
200 de ani de la nașterea lui Avram Iancu
 - CONF. UNIV. DR. SORINA PAULA BOLOVAN.....(p. 4)
- Maria, Maica DOMnului, în relatarea Evangheliei după Matei (II)
(Mt. 1, 20-25) – PR. PROF. UNIV. DR. STELIAN TOFANĂ.....(p. 5)
- Pagini de jurnal cu mitropolitul Bartolomeu Anania
 - DR. NICOLETA PĂLMARU (p. 12)

† ANDREI

Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului,
Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului

Istoricitatea lui Iisus Hristos ca Dumnezeu și om

In articolul al treilea din Crez spunem: „Care pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire S-a pogorât din cer și S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria și S-a făcut om”. Sfântul Apostol Pavel ne spune că la „plinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub Lege, ca pe cei de sub Lege să-i răscumpere, ca să dobândim înfierea” (Galateni 4, 4-5).

Ce s-a petrecut la plinirea vremii? Ne spune Sfântul Evanghelist Luca: arhanghelul Gavriil a venit la Fecioara Maria și i-a zis: „Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu și iată vei lua în pântece și vei naște fiu și vei chema numele Lui Iisus... și a zis Maria către înger: Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat? Și răspunzând îngerul i-a zis: Duhul Sfânt Se va pogori peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea și Sfântul care Se va naște din tine, Fiul lui Dumnezeu Se va chema” (Luca 1, 30-35).

Acest lucru minunat se petrecea pe la anul 750 de la întemeierea Romei. Noi creștinii îl prăznuim la Bunavestire, pe 25 martie, iar troparul sărbătorii rezumă ceea ce sărbătorim: „Astăzi este începutul mântuirii noastre și arătarea tainei celei din veac. Fiul lui Dumnezeu, Fiu Fecioarei se face și Gavriil harul bine-l vestește. Pentru aceasta și noi, împreună cu dânsul, Născătoarei de Dumnezeu să-i strigăm: Bucură-te, cea plină de har, Domnul este cu tine!”¹. Domnul Hristos se întrupa, lua chip de om.

Chipul acesta al Domnului Hristos, pe care Dumnezeu Îl avea „în minte” când l-a creat pe om, este chipul nostru al tuturor. Părintele Stăniloae, citându-l pe Sfântul Irineu, ne spune că „Hristos cel istoric a fost prototipul pe care l-a avut Dumnezeu în minte, când a creat pe primul om. Hristos era omul deplin și desăvârșit, care avea să se arate pe pământ, iar Făcătorul a văzut de mai înainte și a creat pe Adam potrivit acestui prototip viitor. Prin urmare, Adam a fost creat după modelul Cuvântului, Care avea să asume în timp, ca Hristos, firea omenească și să Se arate om desăvârșit pe pământ”².

Au fost și oameni secularizați din cale afară care, nu numai că au negat existența lui Dumnezeu, dar au negat și existența istorică a Domnului Hristos. Flavius Josephus, istoric cunoscut din primul veac, în lucrarea sa „Antichități iudaice”, va sublinia însă, că „în vremea aceea a trăit Iisus, un om înțelept, dacă poate fi numit aieva un om. El a fost autorul unor uluitoare minuni și învățătorul oamenilor care erau bucuroși să afle adevărul. A tras de partea lui o mulțime de iudei, dar și o mulțime de păgâni. Acesta a fost Hristos. Chiar dacă Pilatus, datorită acuzațiilor aduse de fruntașii poporului nostru, l-a ținut pe cruce, n-au încetat să-l iubească cei ce l-au îndrăgit de la început. Căci li s-a arătat a treia zi iarăși viu, așa cum au prezis profeții trimiși de Dumnezeu, înfăptuind și o mie de alte miracole. De atunci și până azi dăinuie poporul creștinilor, care își trage numele de la dânsul”³.

Iar Plinius cel Tânăr în „Opere complete” afirmă referitor la creștini „că singura lor vină sau greșală era că obișnuiau să se adune într-o anumită zi în zori, să înalțe pe rând cântare lui Hristos ca unui zeu, că se legau prin jurământ nu pentru vreo nelegiuire, ci să nu făptuiască vreun furt, tâlhărie sau adulter, să nu-și calce cuvântul dat, să nu fâgăduiască în fața justiției dacă au primit ceva în păstrare. După toate acestea, obiceiul era să se despartă și să se adune din nou pentru a lua masa în comun, o hrană nevinovată”⁴.

Afirmăm cu tărie că Domnul Hristos e Dumnezeu și om, că El S-a întrupat pe vremea Împăratului Octavian Augustus, că El este stăpânul veacurilor, că „iarăși va să vină, cu slavă, să judece viii și morții; a cărui împărăție nu va avea sfârșit”.

¹ Ceaslov, București, 1973, E.I.B.M.B.O.R., p. 688.

² Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, Teologia Dogmatică Ortodoxă, 2, E.I.B.M.B.O.R., București, 1978, p. 20.

³ Flavius Josephus, Antichități iudaice, 2, Editura Hasefer, București, 2001, p. 446.

⁴ Plinius cel Tânăr, Opere complete, Editura Univers, București, 1977, p. 344.

Noi hotărâri ale Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române

In ziua de joi, 29 februarie 2024, în *Aula Magna „Teoctist Patriarhul”* din *Palatul Patriarhiei*, sub președinția Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, a avut loc **ședința de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române**.

Principalele hotărâri ale Sfântului Sinod sunt următoarele:

1. declararea anului 2025, în Patriarhia Română, ca *Anul omagial al Centenarului Patriarhiei Române și Anul comemorativ al duhovnicilor și mărturisitorilor ortodocși români din secolul al XX-lea*;
2. înființarea *Episcopiei Ortodoxe Române a Marii Britanii*, cu sediul la Londra, pentru cei peste 1 milion de credincioși ortodocși români din această parte a Europei Occidentale.
3. înființarea *Episcopiei Ortodoxe Române a Irlandei și Islandei*, cu sediul la Dublin.
4. reamintirea poziției Bisericii Ortodoxe Române față de viața politică și campaniile electorale, în contextul anului electoral 2024, în sensul neimplicării Bisericii în politica partinică, deoarece, potrivit articolului 7 alin. 1 din *Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor*, cultele recunoscute sunt *factori ai păcii sociale* și orice atitudine de învrăjpire publică în societate, de partizanat politic, de atac la persoană ori de tensionare a relațiilor cu autoritățile publice sunt contrare misiunii spirituale a Bisericii în societate.
5. aprobarea volumelor pe luna *Decembrie* și pe luna *Ianuarie* ale *Sinaxarului Sinodal al Bisericii Ortodoxe Române*.
6. aprobarea *Acatistului Sfinților Doctori fără de arginți Cosma și Damian din Asia* (1 noiembrie).
7. aprobarea *Acatistului Sfântului Cuvios Gherasim din Chefalonia* (20 octombrie).
8. aprobarea *Paraclisul Sfinților Doctori fără de arginți Chir și Ioan* (31 ianuarie, 28 iunie).
9. organizarea, în perioada 1-31 martie 2024, a unei colecte în Patriarhia Română pentru a ajuta la construirea de locuințe în Armenia destinate refugiaților armeni din Nagorno Karabagh.
10. reamintirea faptului că, prin *Corpul de control financiar și audit* de la eparhii, mitropolii și *Patriarhia Română*, autoritatea bisericească verifică situațiile financiare și patrimoniale de la parohii, eparhii și mitropolii, iar în cazul în care constată deficiențe și lipsuri adoptă măsuri pentru remedierea acestora, pentru a căror corectă aplicare sunt responsabile *Sinodul Mitropolitan*, respectiv *Sinodul Permanent*; în respectivele *Corpuri de control financiar și audit* trebuie să fie încadrați specialiști (economisti și auditori financiari) cu experiență, care să fie caracterizați prin *corectitudine, profesionalism și fidelitate față de Biserică*.
11. binecuvântarea, încurajarea și susținerea inițiativelor comunităților ortodoxe românești din Ucraina de a reface comuniunea cu Biserica Mamă, Patriarhia Română, prin organizarea lor juridică în structura religioasă numită *Biserica Ortodoxă Română din Ucraina*.
12. reafirmarea faptului că toți clericii ortodocși români și păstoriții lor din Republica Moldova care revin în *Mitropolia Basarabiei* sunt clerici canonici și credincioși binecuvântați, iar orice sancțiune disciplinară îndreptată împotriva lor pe motivul apartenenței lor la Biserica Ortodoxă Română este considerată nulă și neavenită, potrivit hotărârii sinodale nr. 8090 din 19 decembrie 1992.
13. aprecierea bogatei activități social-filantropice a Bisericii Ortodoxe Române pe parcursul anului 2023, care a produs efecte pozitive vizibile în societatea românească.

Cancelaria Sfântului Sinod

Îndreptarul Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române privind anul electoral

In perspectiva alegerilor europarlamentare, locale, legislative și prezidențiale din anul 2024, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, pornind de la pozițiile exprimate succesiv prin hotărârile sinodale din 13-14 februarie 1996, 23-25 februarie 2000, 12-13 februarie 2004, 5-7 martie 2008, 25 februarie 2016 și 21 iulie 2020, din dorința de a face cât mai clară atitudinea *Bisericii Ortodoxe Române* față de viața politică și campaniile electorale, hotărăște:

1. În calitatea sa de cetățean al Patriei și de părinte duhovnicesc al tuturor enoriașilor săi, indiferent de orientarea lor politică, preotul are libertatea, binecuvântarea și îndatorirea ca, de pe poziția și prin mijloacele duhovnicești care-i sunt specifice, să participe la viața cetății, sprijinind activitățile menite să promoveze binele obștesc și împotrivindu-se oricăror măsuri sau activități care se dovedesc a fi în contradicție cu învățătura și morala creștină ortodoxă. În vederea respectării opțiunilor politice ale credincioșilor săi, preotul are obligația de a păstra neutralitatea în timpul campaniilor electorale, atât în declarațiile publice, cât și în activitatea practică, față de problemele cu caracter politic. **Opțiunea politică a preotului va fi exprimată doar prin votul personal secret.**
2. **Menține hotărârea sinodală nr. 1676 din 6 martie 2008, prin care**, în conformitate cu Sfintele Canoane (6 Apostolic, 7 Sinodul IV Ecumenic, 10 Sinodul VII Ecumenic, 11 Sinodul local Cartagina), se stipulează că printre îndeletnicirile incompatibile cu slujirea și demnitatea clericală se numără și aceea de „*a primi asupra sa dregătorii sau îndeletniciri lumești*”, iar *arhiereului, preotului, diaconului, monahului și monahiei din Biserica Ortodoxă Română, le este interzis*:
 - a) să facă politică partinică;
 - b) să fie membru(ă) al unui partid politic sau al unei organizații care poate fi asimilată unui partid politic;
 - c) să candideze la alegerile parlamentare sau locale;
 - d) să participe la campanii electorale în calitate de susținător (oare);
 - e) să ocupe funcții de demnitar/înalt funcționar public la nivel central sau local, în Statul român sau în alte state.
3. Clericul sau monahul, care se implică în politica vreunui partid în calitate de membru sau de candidat, dar și prin susținerea unui candidat, încalcă legământul depus la hirotonie („*...nu mă voi îndeletnici cu activități potrivnice chemării preotești și nu mă voi face părtaș la lucrări și adunări care dăunează Bisericii*”, hotărârea sinodală nr. 4670/2008), prevederile *Regulamentului autorităților canonice disciplinare și al instanțelor de judecată ale Bisericii Ortodoxe Române* (2015) și ale *Regulamentului pentru organizarea vieții monahale și funcționarea administrativă și disciplinară a mănăstirilor* (2003) și va trebui să aleagă între cariera politică și misiunea clericală/viața monahală. Abaterile de acest fel vor fi judecate în *Consistoriile eparhiale*.
4. Aplicând principiul *iconomiei* (pogorământ, dispensă), în vederea împlinirii misiunii pastoral-sociale la care sunt chemați în viața comunităților pe care le păstoresc, **Sfântul Sinod, prin hotărârea sinodală nr. 1676 din 6 martie 2008, permite totuși ca preoții și diaconii să candideze, însă doar ca independenți și doar pentru calitatea de consilier local și consilier județean în România, în următoarele condiții**:
 - a) lipsa unor candidați laici ortodocși, bine pregătiți, capabili să reprezinte eficient comunitățile din care provin și în a căror componență intră credincioși ortodocși;
 - b) încălcarea neutralității politice sau susținerea publică pe plan local a unui partid politic de către deservenții altor culte sau organizații religioase;
 - c) promovarea de către unele partide politice a unor oameni politici care au atacat în mod constant instituția Bisericii și valorile morale creștine ale societății sau candidarea respectivelor persoane ca independenți.
5. **Preoții și diaconii nu pot candida la alegerile locale fără aprobarea scrisă a Chiriarhilor lor**. Aceasta va fi acordată în urma analizei solicitărilor, într-o ședință a *Permanenței Consiliului Eparhial* și numai acelor clerici considerați capabili să promoveze interesele comunității în *consiliile locale și în consiliile județene*. Dacă, însă, se dovedește că *preotul sau diaconul* nu corespunde cerințelor mandatului încredințat, de a lucra și a apăra interesele comunității locale, atunci i se va retrage aprobarea.
6. **Preoții și diaconii, care au obținut aprobarea bisericească de a candida pentru a deveni membri în consiliul local sau consiliul județean, vor fi suspendați de la slujire pe întreaga perioadă a campaniei electorale** (pentru evitarea oricăror suspiciuni referitoare la folosirea de mijloace pastorale în campania electorală), vor adopta în timpul campaniei electorale un comportament adecvat slujirii și demnității preotești, vor respecta legislația în vigoare privind campaniile electorale și alegerea autorităților administrației publice locale și nu vor folosi în scopuri electorale lăcașurile de cult.
7. Sfântul Sinod reamintește apelul său către liderii partidelor politice din România de a nu permite recrutarea de membri din

rândurile clerului și nici folosirea în scopuri politice a persoanelor, spațiilor, slujbelor și însemnelor bisericești.

8. Sfântul Sinod reiterează faptul că Biserica Ortodoxă Română nu recomandă susținerea vreunui partid politic sau vreunei ideologii politice, ci îndeamnă pe toți cetățenii să facă alegeri după criterii care vizează realizarea *binelui țării și promovarea valorilor creștine în societate*. În acest sens, pentru aprecierea candidaților la *alegerile europarlamentare, locale, parlamentare și prezidențiale* din acest an, recomandă credincioșilor Bisericii noastre următoarele 10 criterii orientative:

- I. manifestarea credinței în Dumnezeu și a responsabilității față de comunitate;
 - II. apărarea libertății religioase și susținerea activităților spirituale și sociale ale Bisericii;
 - III. respectul pentru persoana umană și promovarea culturii vieții: promovarea familiei tradiționale, firești, formată din *bărbat și femeie*, menită să conceapă alte vieți; implementarea de politici împotriva avortului, eutanasiei, cercetărilor pe embrioni umani, clonării;
 - IV. promovarea unei educații naționale integrale, care îmbină cunoașterea intelectuală cu formarea morală și spirituală;
 - V. apărarea și promovarea sănătății fizice, psihice și morale/spirituale a poporului român;
 - VI. diminuarea sărăciei, dezvoltarea economică și creșterea demografică a României;
 - VII. apărarea și promovarea patrimoniului cultural și spiritual național;
 - VIII. apărarea resurselor naturale, ocrotirea mediului și dezvoltarea agriculturii, ca baze ale responsabilității pentru generațiile prezente și viitoare;
 - IX. sprijinirea comunităților de români din jurul granițelor și a diasporei române, precum și promovarea de proiecte de încurajare a românilor să revină în România;
 - X. apărarea și promovarea cu demnitate a intereselor poporului român, pe plan extern și intern.
9. Desigur, aceste criterii pot fi completate cu alte criterii utile pentru orientarea alegătorilor spre un vot corect, responsabil și folositor țării.
- Îndreptarul a fost aprobat prin hotărârea sinodală nr. 1731 din 29 februarie 2024. (Sursa: *Basilica.ro*)

Precizări privind hotărârea Sfântului Sinod referitoare la unele încercări recente de încălcare a ordinii statutare a Bisericii și de tulburare a păcii din viața Bisericii și societății

In ziua de joi, 29 februarie 2024, în *Aula Magna „Teoctist Patriarhul”* din *Palatul Patriarhiei*, sub președinția Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, are loc **ședința de lucru** a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Întrucât în presă au apărut diferite informații eronate și speculații cu privire la hotărârea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române referitoare la unele încercări recente de încălcare a ordinii statutare a Bisericii și de tulburare a păcii din viața Bisericii și societății, precizăm că **Sfântul Sinod a hotărât următoarele**:

- „ia act, cu mahnire, de atitudinea Înaltpreasfințitului Părinte Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, prin care o dezbatere pur eclezială a fost expusă publicului în sensul expres de a fi folosit prin acțiuni de răzvrătire și de presiune publică asupra Sfântului Sinod”;
- „aprobă ca, potrivit art. 5C lit. a din *Regulamentul autorităților canonice disciplinare și al instanțelor de judecată ale Bisericii Ortodoxe Române*, Înaltpreasfințitul Părinte Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, să fie sancționat cu *dojană sinodală scrisă (avertisment sinodal scris)* pentru încălcarea ordinii statutare a Bisericii și tulburarea păcii din viața Bisericii și a societății, prin acte de răzvrătire, indisciplină și presiune publică”;
- „aprobă ca, în cazul în care Înaltpreasfințitul Părinte Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, va recidiva implicându-se iarăși în acte și acțiuni de încălcare a ordinii statutare a Bisericii și de tulburare a păcii din viața Bisericii și a societății, indiferent de motivele invocate pentru aceasta, să fie trimis în judecata *Consistoriului Arhieresc Prim*”;
- „a reamintit faptul că, pentru susținerea unor proiecte sau deziderate ale unei eparhii și/sau ale unui ierarh, este interzisă folosirea manifestațiilor publice, care să îndemne la răzvrătire, la nerespectarea ordinii canonice și statutare a Bisericii, ori să creeze presiune publică asupra autorității bisericești sau să genereze tulburare în Biserică și societate”;
- „a luat act că, întrucât opiniile personale ale dlui Vasile Bănescu nu sunt echivalentul unui comunicat de presă oficial al Patriarhiei Române, începând cu data de 1 martie 2024, comunicatele de presă ale Patriarhiei Române vor fi emise de *Cancelaria Sfântului Sinod*, până la reorganizarea Biroului de presă al Patriarhiei Române”.

Cancelaria Sfântului Sinod

† BENEDICT Bistrițeanul

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei
Vadului, Feleacului și Clujului

Nevoia de a ne păzi în cele mici

om începe această meditație de la un truism - cele mici stau tot timpul înaintea celor mari, în sensul de precedență, ce generează o anumită succesiune, respectiv, o evoluție specifică. Este drept și faptul că cele mari sunt mai ușor observabile, li se dă importanță majoră și capătă semnificații mult mai consistente față de cele mici, care le preced. Din această perspectivă, de-a lungul unei pedagogii coerente, mai ales când este vorba de o acțiune descrisă în termeni negativi, punctul de plecare în rezolvarea acesteia trebuie să fie cele mici, care manifestându-se sistematic, neîntrerupt și aproape insesizabil, pot genera situații sau stări tot mai complexe, care să atingă dimensiuni ample cu conținuturi grele.

Acest principiu se poate bine argumenta și aplica și în viața duhovnicească, atât în legătură cu evoluția unei stări negative, cât și cu referire la dezvoltarea unei vieți în termeni pozitivi. Sfântul Isaac Sirul, ca și în alte situații, exprimă în acest sens un îndemn cu valoare de sentință: „Păzește-te de cele mici ca să nu cazi în cele mari... Disprețuiește pofta cât timp este mică, pentru ca să nu-ți aduci aminte de tăria fierbințelii ei”. Textul citat asociază această înțelegere cu viața ascetică. În termenii unui praxis negativ, acest lucru se poate exprima în felul următor: totul pornește de la lucruri aparent neînsemnate, ce se arată atât de mici încât nu le dăm importanță, vin pe nesimțite și le tratăm cu indiferență, neglijență sau neseriozitate. Nu le considerăm deloc periculoase, ba chiar le experimentăm aproape în glumă, argumentând că nu pot avea efecte negative asupra noastră. Autorul filocalic, însă, ne avertizează că frica de a greși are caracter profilactic și începe cu cele aparent mici și fără putere. Identificăm aici trei componente importante.

În primul rând *trezvvia*, ca stare de permanentă vigilență descrisă de-a lungul unei tensiuni pe care o presupune viața duhovnicească. Acest lucru înseamnă că cel care se nevoiește nu dă spațiu unui timp de neatenție sau de lucrare parțială, ci totul se întâmplă cu grijă și într-o abordare totală. Cred că am putea asocia acestei stări expresia filocalică „întreaga-cugetare”, în sensul unității lăuntrice a puterilor sufletești, care fac ca totul să se întâmple într-un timp deplin și un spațiu imediat, prezent, pe modelul „aici și acum”.

În al doilea rând, *trezvvia* presupune *grija față de detalii*, care pot să fie arme subtile ale vrăjmașului împotriva ascetului sau surse pentru o creștere duhovnicească sistematică a acestuia. Există tendința, într-o luptă grea, de a fi atent, din frică și prudență, la cele mari care pot să se abată asupra noastră într-un mod agresiv, direct și imediat. Și, de regulă, prin grija pe care o manifestăm, se generează un perete de protecție care ne ferește de multe eventuale pericole sau chiar înfrângeri grele. Însă, grija exclusivă față de cele mari poate să aducă cu sine neatenția față de cele mici, neînsemnate, prin care răul cel mare poate să intre în spațiul nostru de siguranță, provocând dezastre, chiar și după un timp, cel puțin la fel de consistente ca în cazul celor mari, de care știm să ne ferim.

În al treilea rând, în termeni matematici, o tentație mică aduce după sine o cădere proporțională cu

aceasta, însă *obișnuința cu tentațiile mici*, ce se întâmplă frecvent, generează căderi progresive care se dezvoltă treptat și, cantitativ, devin tot mai mari. Vigilența scade, rezistența la stimulii exteriori se diminuează și ea, în vreme ce obișnuința cu cele rele sporește și starea noastră de decădere se adâncește și ea. Pentru o argumentare simbolică, putem asocia aici imaginea bulgărelui de zăpadă, interpretat, de data aceasta, în termeni negativi, ca principiu de creștere în lucrarea pătimasă de pe urma tentațiilor mici. De aici se generează legea potrivit căreia cine nu se obișnuiește să se împotrivescă ispitelor mici, nu va fi în stare să facă lucrul acesta, mai târziu, cu cele mari. Sfântul Isaac descrie cele mici prin termenul „pofță”, care are precedență în fața celor mari, a luptei propriu-zise, de vreme ce aceasta reprezintă de abia începutul războiului greu, solicitant, pe viață și pe moarte. Cine nu face față în fața „poftei”, nu va fi în stare să reziste intensității „fierbințelii”, care descrie miezul luptei. Așadar, viața spirituală începe de la atenția în fața celor mici, într-o exersare sistematică pentru a face față celor mari.

Același principiu este evocat de Sfântul Isaac și atunci când vine vorba de o lectură a vieții în termenii unui praxis pozitiv. Acesta afirmă îndemnând: „*La seama la cele mici făcute de tine. De aici începe să izvorască bucuria*”. Dacă o viață neorânduită începe de la căderea în cele mici, în același fel se întâmplă și cu creșterea în cele spirituale și împlinirea care vine deodată cu această evoluție. Raportarea la Dumnezeu nu se desfășoară în termeni cantitativi, ci, mai ales, calitativi, ca disponibilitate de a face lucruri și ca umplere de semnificații a gesturilor, a acțiunilor sau a lucrărilor noastre, aparent mărunte. Nimic nu este neimportant pentru Dumnezeu și nimic fără răsplată din partea Acestuia față de om. Evanghelia este plină de gesturi mărunte, însă pline de semnificații, și, mai ales, de confirmări delicate venind din partea lui Dumnezeu. Această sentință se suprapune bine și peste unul din principiile importante a ceea ce se numește în contemporaneitate dezvoltare personală. Contextul materialist în care ni se derulează viața condiționează gradul nostru de fericire de un câștig cantitativ. Altfel spus, acest lucru înseamnă faptul că,

în contemporaneitate, dobândim starea de mulțumire cu dificultate, de vreme ce suntem obișnuiți cu standarde extrem de înalte și, mai ales, cantitative. Și acest lucru se poate observa cu ușurință chiar începând cu copiii. Obișnuiți cu oferte variate și resurse consistente, atunci când primesc ceva, acel dar trebuie să fie foarte diferit sau mult mai însemnat față de achizițiile deja făcute ca să le ofere bucurie, fie și de scurtă durată. În același fel se întâmplă și în cazul generațiilor mai mari, potrivit exigențelor specifice momentului și vârstei.

În acest context, autorul filocalic siriac denunță viziunea potrivit căreia fericirea depinde de înfățișarea cantitativă a vieții, și propune calea celor mici, a lucrărilor aparent fără semnificație, cu bucuriile lor corespunzătoare, ca obișnuință pentru cele mai mari care urmează să se întâmple. Cine se poate bucura de cele mici, se va putea bucura și de cele mari. În schimb, cel care sare peste această etapă nu se va putea bucura nici de cele mari atunci când le va câștiga în viața sa.

Pledoaria în acest episod, pornind de la maxima Sfântului Isaac, este atenția la cele mici, urmând cele două coordonate - calea nevoinei, ca rezistență în fața celor negative, sau calea virtuții, ca acces la resurse disponibile pentru o viață cu sens și împletită cu bucurie. Ni se descoperă și de data aceasta generos de la îndemână caracterul actual al unei teologii ascetice consacrate, într-o succesiune neîntreruptă de experiență duhovnicească în Biserică.

Istorie și credință

Eugen Adrian Truța

dogmatică vie¹ este premisa reconstrucției lumii. Aceasta a fost experiența tuturor *observatorilor* lucrurilor duhovnicești, și anume că nu există niciun beneficiu al Evangheliei dacă omul nu-L iubește pe Hristos², nu-L înțelege ca Persoană vie într-o unire mistică cu trupul Său, Biserica. Acest mecanism obligă slujitorii altarelor la reluarea propovăduirii dogmei creștine într-un limbaj care să lămurească sensurile vieții în fiecare aspect prin parcurgerea treptată și personală a unui drum al descoperirii Descoperirii.

Creștinii consideră Revelația ca fiind Adevăr și Persoană în același ipostas și tocmai de aceea nu subscriu unei idei, ci construiesc o relație personală cu Adevărul însuși care ne invită pe toți să luăm parte la Cina cea de Taină³. Revelația era singura modalitate de a împărtăși un altceva așteptat de omenire, ceea ce înseamnă că adevărata teologie este revelația continuă a aceluiași mesaj, iar acest fapt nu închide istoria, ci o predispune la o actualizare perpetuă.

Cu toate acestea, experiențele umane și faptele istorice nu trebuie citite în cheia unor psihologisme, ci trăite prin experiența moștenită și transmisă a vieții duhovnicești care nu delimitează sau obnubilează transformarea istorică, ci doar dă girul interior al unei parcurgeri sănătoase a vieții. Astfel, creștinii nu caută consensul ca cel care ne aproprie de adevăr printr-un acord universal. Niciun consens nu poate dovedi adevărul. Dacă s-ar realiza, ar fi cazul unui psihologism acut⁴, ceea ce este impardonabil atât filosofic, dar mai ales teologic. Ceea ce învață Biserica e că experiența adevărului poate fi exprimată doar de câțiva (mărturisitori ai credinței) deoarece o valoare decisivă stă în însăși universalitatea internă și nu în universalitatea măsurabilă prin numărul de membri. De aceea, putem fi sfinți numai în comuniune și putem fi în comuniune numai prin succesiunea apostolică care continuă și permanentizează Cincizecimea într-o cheie în care „sacramentalul nu înseamnă cu nimic mai mult sau mai puțin decât eshatologic”⁵.

Robert Flint, în renumita sa carte, *Istoria filosofiei istoriei*, spune: „Ridicarea istoriei eclesiale a reprezentat mai mult pentru istoriografie decât descoperirea Americii pentru geografie”⁶. Aceasta a însemnat enorm pentru interesele istoriei și a schimbat radical concepțiile oamenilor despre natura lor astfel încât a adus în prim plan convingerea - din care cu greu se poate găsi o urmă la istoricii clasici - că toată istoria trebuie să se miște înspre un fel de sfârșit uman general, un fel de scop dumnezeiesc⁷ spre deosebire de perspectiva omului ca *ființă socială* (zoon politikon), lipsită de țel istoric sau personal.

Așa încât noi putem adăuga că există un singur fel de antropologie (hristologia) și un singur fel de istorie (eshatologia) sau în cuvintele teologului rus:

*Adevărata istorie a omului nu este o istorie politică, cu pretențiile sale utopice și cu iluzii, ci o istorie a duhului, povestea creșterii omului până la statura deplină a desăvârșirii, sub stăpânirea Dumnezeuului-om istoric, chiar Domnul nostru Iisus Hristos. Este o poveste tragică. Totuși, sămânța se maturizează, nu numai pentru judecată, ci și pentru eternitate*⁸.

¹Georges Florovsky, „Opere complete 1”, p. 10, http://archive.org/details/mon_Gf1, accesat în 21/11/2017. „Definiția Calcedonului nu este o afirmație metafizică și nici nu s-a voit să fie tratată așa. Nici taina întrupării nu a fost doar un miracol metafizic. Formula Calcedonului a fost o afirmație a credinței și prin urmare nu poate fi înțeleasă afară din contextul total al experienței Bisericii. De fapt, aceasta este o afirmație existențială. Formula de la Calcedon este un contur intelectual al tainei care este înțeleasă de credință. Răscumpărătorul nostru nu este un om, ci Dumnezeu însuși. Aici stă accentul existențial al acestei afirmații”.

²Ibidem, p. 11. „Omul modern, deliberat și subconștient este ispitit de extrema nestoriană. Ceea ce înseamnă că el nu ia întruparea în serios. El nu îndrăznește să creadă că Hristos este o persoană dumnezeiască. El dorește să aibă un Răscumpărător uman, desemnat doar de Dumnezeu. El este mult mai interesat de psihologia umană a Răscumpărătorului decât de taina iubirii dumnezeiești. Fiindcă în cele din urmă el crede optimist în demnitatea omului”.

³Alexander Schmemmann, *Biografia unui destin misionar. Jurnalul Părintelui Alexander Schmemmann (1973-1983)*, trad. Felicia Furdui, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2004, p. 491: Părinții Bisericii nu s-au opus niciodată înțelepciunii rațiunii, iar Biserica și creștinismul n-au luptat niciodată mai mult decât împotriva falsului misticism și a falsului maximalism (dochetism, maniheism, montanism, donatism etc). Mai precis, creștinismul a luptat împotriva religiei, împotriva religiozității per se și a pierdut bătălia atunci când s-a transformat ea însăși - în Evul Mediu - într-o religie (potrivit cărții lui LeGoff despre purgatoriu).

⁴Georges Florovsky, „Opere complete 1”, p. 31.

⁵Ibidem, p. 40.

⁶Robert Flint, *History of the philosophy of history*, Edinburgh and London, 1893, p. 62, <http://hdl.handle.net/2027/hvd.hn7up9>.

⁷Georges Florovsky, „Opere complete 2”, p. 52.

⁸Georges Florovsky, „Opere complete 2”, p. 62.

Un erou mereu actual: 200 de ani de la nașterea lui Avram Iancu

Conf. univ. Dr. Sorina Paula Bolovan

(Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca)

Atunci, când răsfoim uriașa carte a istoriei, ochii noștri zăbovesc uneori, câteva clipe în plus asupra unor eroi sau evenimente. Inexplicabil căutăm noi înțelesuri la ceea ce a fost și reprezintă un om al timpului său. Excepționala personalitate a lui *Avram Iancu* a atras atenția multor istorici și iubitori de istorie. Cum s-a întrupat atâta carismă într-un fiu de moț? Ce zei i-au marcat destinul și nemijlocit pe al nostru, ca să nu-l putem uita? Nume de rezonanță ale istoriografiei românești și universale, de la *Silviu Dragomir*, *Ștefan Pascu*, *Pompiliu Teodor*, *Liviu Maior*, *Gelu Neamțu* ș.a. la americanul *Keith Hitchins* ș.a., au contribuit prin cercetările lor la cunoașterea vieții și activității acestui erou al moților, au redimensionat personalitatea deosebită a unui luptător al tuturor românilor și au îmbogățit substanțial biografia lui Avram Iancu. Fără a aduce informații noi privind viața și personalitatea „Craiului Munților”, rândurile de față își propun să rememoreze câteva momente de viață și de luptă ale celui care continuă să fie conștiința neamului nostru românesc, EROUL NAȚIONAL.

Cel ce va deveni conducătorul moților în anii 1848-1849 s-a remarcat de copil prin capacitatea sa extraordinară de a se instrui, de a depăși condiția umilă a iobagului român din Munții Apuseni. Inteligența sa a fost neîndoiește secundată de dorința de a fi de folos poporului său prin instruire. Urmând Gimnaziul de la Zlatna (1837-1841), s-a evidențiat încă de la început prin rezultatele bune obținute, și aceasta a constituit un prim pas spre faima sa, ce avea să-l scoată din anonim. De aceeași ambiție a dat dovadă și la Liceul piarist din Cluj, un mediu școlar mai rigid și mai pretențios. Dinamismul și energia de care a dat dovadă l-au propulsat printre fruntașii tineretului din oraș. Iar prezența sa la Târgu Mureș, în calitate de cancelist al Tablei Regești judiciare, marchează profilul său revoluționar, ascensiunea spre popularitate.

Urmărind cu atenție anii săi de pregătire școlară, încercăm să descifrăm gândurile, intențiile și ambițiile acestui om de seamă. Am vrea să putem descoperi momentul când s-a hotărât să devină un luptător pentru libertatea românilor, am vrea să știm ce anume a declanșat dorința de a se dăruie în totalitate unui ideal căruia i-a fost fidel până la moarte, cu toate dezamăgirile, durerile și înfrângerile pe care le-a avut. Mediul în care a văzut lumina vieții, în care a trăit, și nu în ultimul rând viața moților lui, iobagi de veacuri, l-au silit să se maturizeze, mărturie fiind ambiția sa de a se instrui, de a se pregăti intelectual, conștient fiind că instrucția sa este calea spre eliberarea poporului. „*Ultima mea voință*” este testamentul prin care Avram Iancu își exprimă dorința de a-și lăsa averea națiunii pentru a se înființa o „Academie de drepturi”, deoarece – spunea el – „luptătorii cu arma legii vor putea scoate drepturile națiunii mele”. Acesta e crezul ce l-a urmat din copilărie, depășind orice piedică în pregătirea sa, acesta e crezul pe care l-a lăsat moștenire poporului său.

Anul 1848 a fost momentul tuturor românilor de a-și exprima idealurile și de a se alinia valului de schimbări din Europa. Unii istorici occidentali au limitat revoluția de la 1848-1849 în Europa centrală și răsăriteană strict la problema autodeterminării acestor popoare oprimate, fără a pătrunde mai adânc spre problemele sociale și politice cu care se confruntau națiunile răsăritene. Istoricul american Kelth Hitchins spunea despre Avram Iancu că „a împărtășit aspirațiile mișcării Europei tinere care s-a manifestat în aproape toate țările în deceniile anterioare izbucnirii revoluției”. Spirit european, Avram Iancu a crezut în ideile sintetizate de lozincă tuturor revoluționarilor: libertate, egalitate, fraternitate. Formația sa de jurist l-a ajutat să înțeleagă sistemul social-politic și necesitatea unor schimbări radicale, mai mult, prin obținerea drepturilor politice și sociale o națiune devenea liberă. Ideile ce l-au călăuzit nu se limitau la un naționalism antiliberal și conservator, ci dimpotrivă s-a consacrat susținerii principiilor frăției, egalității și libertății tuturor popoarelor. A fost deschis colaborării atâta timp cât și națiunii române i se recunoșteau drepturile. În viziunea tânărului Avram Iancu, „drepturile istorice trebuiau să se răstoarne în fața drepturilor umane”, iar drepturile umane însemnau în primul rând schim-

barea sistemului urbarial (feudal) „căci în secolul al XIX-lea asemenea instituție nu poate să existe fără batjocură și stigmatizare în orice țară civilizată”. Aceste cuvinte sunt ale unui om pe deplin integrat spiritului secolului, dedicat întru totul ideilor europene și fără a fi exaltat sau utopic. Convinși fiind că orice popor are dreptul la propria viață, nu s-a sfiit să afirme că acest drept dacă nu e acordat va fi cucerit.

„Împăratul munților” a fost un organizator desăvârșit și un conducător curajos, extrem de popular în rândul oamenilor. A condus și organizat o adevărată „republică” în Munții Apuseni, singur – alături de țărani iobagi – a opus rezistență și s-a străduit să transpună în viață programul de reforme. Puternicul atașament față de popor este reliefat de rolul pe care l-a avut, un rol de care puțini revoluționari au avut parte. Popularitatea sa a crescut mai ales după iunie 1848, după atacul de la Mihalț al unităților înarmate ale nobilimii maghiare împotriva iobagilor români, atac ce l-a determinat să treacă la acțiune și să nu mai aștepte evoluția evenimentelor. Spirit romantic, dar și realist în aceeași măsură, el nu a fost nevoit să se apropie de masele populare, pentru că a fost în permanență în mijlocul lor, a fost unul de-al lor și a devenit glasul din mulțime ce s-a știut face auzit și ascultat. Avram Iancu întrupează ceea ce am numi intelectualul luptător, ce nu poate sta deoparte de vâltoarea timpului său, ce nu își poate limita crezul, învâțăturile și idealurile la simpla afirmație și concepte teoretice. Puterea sa de convingere, voința și ardoarea sufletului său trebuie să fi fost copleșitoare, dacă a fost urmat, respectat și iubit de oameni, deși avea aproximativ 24 de ani în 1848.

Portretul lui Avram Iancu, Ulei pe pânză (80 x 63 cm) datat 1885, realizat de pictorul Mișu Popp (1827-1892), Muzeul Național de Istorie din București.

Figură emblematică a revoluției românești din Transilvania, Avram Iancu a realizat în persoana sa, așa cum remarcă Keith Hitchins, o remarcabilă „sinteză a inteligenței și idealismului, precum și a forței aspre a mulțimii ultragiante”. Rolul lui Avram Iancu în organizarea și conducerea moților din Munții Apuseni încă din primăvara anului 1848 s-a amplificat mai ales după evenimentele sângeroase de la Mihalț, de la începutul lunii iunie, din depozițiile multor martori din ancheta Kozma, realizată de autorități în luna iulie 1848, rezultând imaginea unui Iancu ca erou salvator, care se bucură de încrederea totală a maselor. Astfel, martorul Miheț Gheorghe din Sohodol, consideră că de Avram Iancu „poporul ascultă atât de mult, că nici chiar pe Isus Cristos nu l-ar asculta mai bine”. Stimuli care să sugereze mulțimea că Iancu ar reprezenta conducătorul providențial, salvatorul pe care istoria l-a propulsat pentru a împlini toate năzuințele, vin din chiar gesturile, faptele pe care acesta le face. Astfel, potrivit depoziției cărciumăresei Szántó Krisztina din ancheta Kozma, un client de la han ar fi spus că în timpul unei adunări populare la Câmpeni, la mijlocul lunii iunie 1848, Avram Iancu „a făcut poporul să creadă despre dânsul că are o mare cruce de aur pe piept”. Asocierea simbolului creștin nu este întâmplătoare

re; crucea trebuia să întărească puterea salvatorului în eradicarea răului, să fie un simbol al luminii biruind întunericul. Un clișeu asemănător îl regăsim și în timpul răscolului țărănesc de la 1784, când Horea este imaginat de către mulțime „cu stea de aur, cu cruci de aur în piept”.

Referitor la personalitatea remarcabilă a lui Avram Iancu, marele cărturar *George Barițiu* scria: „Iancu nicidecum n-a vânat popularitatea; nu el a alergat după popor, ci acesta era fermecat de personalitatea lui Iancu, nu a fost orator în sensul modern, parlamentar... vorbea foarte rar către mulțime, însă pare că îl vedem acum înaintea ochilor că de câte ori lua cuvântul, în fața lui jucau razele unei inspirații misterioase de care nici el nu-și putea da seama prin urmare, în momentele acelea era peste putință ca să nu răpească cu sine pe ascultător, Iancu era și unul din junii cei mai frumoși ai timpului său, simpatic prin natura sa, însă când îl irita cineva, devenea teribil”.

Toți cei ce l-au întâlnit pe Avram Iancu de-a lungul vieții sale au rămas impresionați de trăsăturile sale morale și fizice. Stau mărturie în acest sens relatări nu numai ale unor personalități revoluționare românești (*Al. Papiu Ilarian*, *Alec Russo*, *Simion Balint*, *Nicolae Bălcescu* ș.a.), ci și consemnări ale celor din „tabăra” adversă; *Lukács Béla*, fost ministru în guvernele Ungariei postrevoluționare, a scris chiar un roman despre Avram Iancu, roman ce redă date semnificative din biografia eroului român. Cu toate că Lukács Béla și-a pierdut familia cu prilejul incendierii orașului Zlatna (23 octombrie 1848), nimic din ceea ce a scris nu trădează resentimente față de cel care a fost „Craiu Munților”. Și alte mărturii, cum sunt cele ale lui *Czec János*, *Réthy Lajos*, *Jókai Mór* ș.a., redau cât se poate de fidel portretul celui ce a însușit mulțimile românești din Munții Apuseni.

Renumele său a fost atât de mare în rândul tuturor încât, când a trecut prin Oradea în drumul său spre Viena, populația orașului, români și maghiari deopotrivă, au ieșit să-l vadă pe acest extraordinar om. *Ioan cavalier de Pușcariu* relatează despre această primire deosebită de care s-a bucurat Avram Iancu în Oradea „în răstimpul ce veni la casa cetății, poporul se adunase ca prin farmec și până ce schimbă câteva vorbe cu dregătorii și oaspeții ce intrau necurmat, când ieși din casa cetății numărul poporului era înzecit. Unul atunci zicea: – *Az a havasi Király* (Acela e craiul munților) – ..., D. Iancu i-a cuprins bucurii și prietenește, ce foarte bine le părea, mai vârtos când le zicea că vine între ei ca amic și le recomanda să trăiască cu românii în frățietate. Poporul venea cu turma, încât Iancu era silit a ieși afară să li se arate; când se depărta oamenii tot căutau înapoi să-l mai vadă și-l binecuvântau”.

Faima de care s-a bucurat Iancu a izvorât din frumusețea sa fizică și morală aparte, puținele imagini rămase completează portretul făcut de contemporanii săi. A fost apropiat de popor prin vorbă și port: „Capacitatea prin care a putut să înduplece și să-și incite poporul, portul lui național stă-lucitor și splendoarea cu care se îmbrăca le-a plăcut moților care l-au urmat orbește și i-au executat cu atât mai prompt și mai cu credință poruncile”. Avram Iancu și-a impresionat contemporanii și continuă să ne impresioneze pe noi, urmașii săi. Spiritul său colindă și azi Munții Apuseni. Dacă străbați Țara Moților în zilele noastre, oamenii vor vorbi despre Avrămuț ca și cum ieri în seară a trecut pe acolo. Nu există muzeu cât de mic care să nu prezinte o masă, un scaun, un fluier, un cojoc etc. ce au fost ale lui Avram Iancu. Oamenii se mândresc că au moși în neamul lor ce au fost căpitani ai săi sau îți arată o șură unde a dormit în răcăcirile lui prin munți sau se vor lăuda că i-au fost vecin.

Referințe bibliografice:

1. Silviu Dragomir, *Avram Iancu. O viață de erou*, ediție îngrijită, studiu introductiv și notă asupra ediției de Ioan Bolovan și Sorin Șipoș, Cluj-Napoca, 2022.
2. Keith Hitchins, „Avram Iancu și revoluția europeană de la 1848”, în vol. *Conștiință națională și acțiune politică la românii din Transilvania, 1700-1868*, Cluj-Napoca, 1987.
3. Ioan Ranca, *Avram Iancu pe baricadele Apusenilor*, Târgu Mureș, 1996.
4. Nicolae Bocșan, Valeriu Leu, *Memorialistica revoluției de la 1848 din Transilvania*, vol. I-III, Cluj-Napoca, 1988-2000.
5. *Revoluția de la 1848 în Transilvania. Ancheta Kozma din Munții Apuseni*, coordonatori Gelu Neamțu, Ioan Bolovan, Cluj-Napoca, 1998.

Maria, Maica Domnului, în relatarea Evangeliei după Matei - Partea II - (Mt. 1, 20-25)

Pr. Prof. Stelian TOFANĂ

Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
Facultatea de Teologie Ortodoxă

1. Misterul zămislirii Mariei

Articolul din numărul trecut se încheia cu menționarea de către Evanghelistul Matei a apariției îngerului care-i explică lui Iosif misterul zămislirii Mariei: „Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua pe Maria, femeia ta, fiindcă ceea ce s-a zămislit într-însa este de la Duhul Sfânt” (Mt 1, 20).

Pornind de la aceste cuvinte ale îngerului, se poate pune acum o întrebare: De ce nu i-a spus îngerul toate acestea lui Iosif încă înainte de zămisirea Pruncului Iisus, așa cum i-au fost vestite Mariei, și nu numai după săvârșirea lucrului dumnezeiesc? Sfântul Ioan Gură de Aur se întreabă, dar și răspunde în același timp: „Ca nu cumva să nu creadă și să pățească ce-a pățit Zaharia” (cf. Lc 1, 8-22).¹

Cu siguranță, neliniștea și frământările lui s-ar fi amplificat. Ar fi pus și alte întrebări, la care, probabil, nu ar fi primit un răspuns. Și Fecioara Maria a făcut la fel. Și ea s-a întrebat: „Cum va fi aceasta de vreme ce eu nu știu de bărbat?” (Lc 1, 34).² Trebuie să precizăm că întrebarea ei nu trăda necredință, ci doar uimire și perplexitate în fața aceea ce nu putea pătrunde, dar de care nici nu se putea îndoi! Maria trăia ceea ce adesea se întâmplă: ești copleșit de un mister, nu-l poți pătrunde, și nici înțelege, dar, în același timp, simți că-ți este, totuși, atât de familiar.

În acest context de idei, se ridică, acum, o altă întrebare: De ce nu i-a descoperit îngerul și Mariei vestea Întrupării Fiului lui Dumnezeu abia după zămislire, precum lui Iosif? Răspunsul nu poate fi decât unul singur: Dumnezeu voia acordul omului pentru declanșarea procesului mântuirii sale. Nu voia să-l mântuiască fără voia sa și fără implicarea sa. De altfel, răspunsul omului la inițiativa lui Dumnezeu nici nu întârzie să apară. Maria răspunde: „Iată roaba Domnului! Fie mie după cuvântul Tău!” (Lc 1, 38).

Așadar, aceleia din care urma să Se nască Mântuitorul lumii, Dumnezeu îi cere acordul, pe când lui Iosif, pentru a se arăta că el n-a avut nici o contribuție umană la zămisirea Pruncului dumnezeiesc, i se aduce numai, simplu, la cunoștință, misterul Întrupării.

În spiritul aceleiași idei, pentru a nu se crede cumva că Iosif ar putea fi înțeles ca fiind tatăl copilului, îngerul face și precizarea că Maria „va naște Fiu” (τέξεται δὲ υἱόν – Mt 1, 21), o exprimare la general, și „nu îți va naște”, exprimare la particular, adică nu lui Iosif, ca tată firesc, îi va naște fiu, ci lumii întregi.³

Subtilitatea exprimării acestei idei este reliefată și de folosirea de către Evanghelist a două verbe cu înțelesuri diferite, atunci când e vorba de întruparea sau nașterea Mântuitorului lumii. Astfel, când se are în vedere evenimentul nașterii Pruncului după rânduiala firii, ca om, se folosește verbul (τίκτω), care înseamnă „a naște fii”, pe când ideea zămislirii de la Duhul Sfânt este exprimată prin verbul γεννέω (γεννηθὲν ἐκ πνεύματος ἁγίου ἐστίν – Mt. 1, 20), fapt care lasă să se înțeleagă că zămisirea s-a produs fără participarea lui Iosif, exprimându-se, astfel, atât divinitatea Pruncului zămislit (de la Duhul), cât și fecioria Mariei în actul zămislirii. Caracterul suprafiresc al Nașterii lui Iisus Hristos este, astfel, în exprimarea Evanghelistului, incontestabil.⁴

2. Timpul mesianic împlinit

Totuși, Iosif primește de la înger vestea că, în raport cu Pruncul, Care Se va naște, el va îndeplini rolul tatălui adoptiv, recunoscându-și paternitatea conform legilor omenești (Gen. 21, 3; Isaia 8, 1; Osea 1, 4,6-9). Faptul că

Iosif urma să pună nume Pruncului exprimă clar această realitate. Iată ce-i spune îngerul: „Ea va naște Fiu, Căruia tu îi vei pune numele Iisus...” (Mt 1, 21).

După conferirea lui Iosif a calității de tată adoptiv al Pruncului se încheie partea primă a misiunii îngerului în descoperirea tainei Întrupării Fiului lui Dumnezeu, urmând partea a doua, în care îngerul aduce vestea că timpul mesianic, profețit în vechime, s-a împlinit deja în persoana noului zămislit: „Acestea toate s-au făcut ca să se îplinească ceea ce s-a spus de Domnul prin proorocul care zice: Iată Fecioara va avea în pântece și va naște Fiu și vor chema numele Lui Emanuel, care se tâlcuiește: Cu noi este Dumnezeu” (Mt 1, 22-23).⁵

Din acest moment, Iosif va vedea în Maria cu totul altă ființă. Ea nu va mai fi pentru el o simplă logodnică, ci cea profețită cu aproape 700 de ani înainte că va aduce în lume pe Fiul lui Dumnezeu întrupat. Ea intra deja în iconomia divină a mântuirii neamului omenesc. Astfel, Iosif devine primul om care trăiește cele dintâi clipe ale timpului mesianic împlinit. Pentru el, acum, cel puțin o proorocie mesianică, rostită prin Isaia Proorocul, era împlinită: „Iată, Fecioara (ἡ παρθένος) va purta în pântece și va naște Fiu și-L vor chema cu numele de Emanuel, care se tâlcuiește: Cu noi este Dumnezeu” (Mt 1, 23 - Isaia 7, 14).

Și, ca să-l convingă mai puternic de acest adevăr, îngerul mai inserează în cuvintele sale și nuanța unui alt amănunt. Nu spune că cele rostite de Isaia sunt cuvintele profetului, ci că Domnul Însuși zice: „ceea ce s-a zis de Domnul prin proorocul (ὅποῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος)” (Mt 1, 22), și nu proorocul însuși. Practic, lui Iosif nu îngerul îi vorbea acum, și nici măcar profetul, ci Dumnezeu Însuși, Care îi vestea că timpul trăit deja, după aceste evenimente, era plin de speranța mesianică de veacuri conturată, iar acum împlinită.⁷

În acest mod se afirmă inspirația și autoritatea divină a Vechiului Testament. Sfântul Petru, în a doua sa Epistolă sobornicească, este explicit în acest sens: „Pentru că profeția nu s-a făcut niciodată din voia omului, ci purtați de Duhul Sfânt au grăit oameni din partea lui Dumnezeu” (2 Pt. 1, 21). Așadar, nu mesagerii, ci Dumnezeu Se găsește în centrul considerațiilor biblice.⁸

Demn de remarcat, în acest context, este încă un amănunt, și anume faptul că îngerul îi descoperă lui Iosif că noul Prunc, care se va naște, nu va fi numit doar Iisus, ci va purta și un alt nume: Emanuel. Numele Emanuel este deja o interpretare, o reflectare a viitoarei misiuni mântuitoare a lui Iisus. Prin venirea în lume a lui Iisus Hristos, Dumnezeu va fi din nou cu omul. Distanța dintre om și Dumnezeu va fi abolită, iar omul va fi din nou în preajma

lui Dumnezeu, de care s-a îndepărtat prin păcat. Numele „Emanuel” este dat, așadar, în conformitate cu viitoarea lucrare mesianică a Celui care Se va întrupa.⁹

De fapt, Scriptura obișnuiește a exprima acest lucru, ca numele să exprime ceva din rolul și misiunea celui care îl poartă. Astfel, Ierusalimul este numit „Cetatea dreptății” (Isaia 1, 26), deși nicăieri în Sfânta Scriptură nu este numit „dreptate”, ci întotdeauna, simplu, Ierusalim, apelativul amintit fiindu-i dat potrivit rolului său de a fi cetatea, prin excelență, care va primi în sine pe Prințul dreptății, profețit de prooroci.

3. Purureafecioria Mariei. Sensul particolei ἕως

Evanghelistul Matei încheie capitolul întâi al Evangheliei sale încoronând toate cele expuse și făcând trecerea spre descrierea evenimentelor miraculoase, dar și tragice, care au însoțit nașterea Pruncului, relatate în capitolul următor (Mt 2), prin a accentua, încă o dată, taina Purureafecioriei Mariei și, implicit, caracterul suprafiresc al zămislirii Pruncului dumnezeiesc, spunând: „Și n-a cunoscut-o pe ea (καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτήν - Iosif) până ce (ἕως) L-a născut pe Fiul ei” (οὗ ἔτεκεν υἱόν) (Mt 1, 25).

Având în vedere că în limbajul biblic „a cunoaște” (o femeie) înseamnă a avea legături trupești cu ea, textul citat, într-adevăr, nu ar atesta în mod explicit Purureafecioria Mariei, așa cum a fost înțeles și interpretat în tradiția Bisericii, din totdeauna. Dar, nici nu o infirmă. Adverbul de timp ἕως, care înseamnă „până ce”, „până când”, comportă în sine și înțelesul de perpetuitate, de continuitate. Expresia οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτήν (nu a cunoscut-o), tradusă în aproape toate edițiile critice moderne ale Sfintei Scripturi prin perfectul compus, este în original la imperfectul durabil, exprimând o acțiune care n-are finalitate, care se continuă mereu.¹⁰

Dar semnificația profundă a adverbului ἕως, din textul mateian, iese în evidență și mai clar dacă se compară cu sensul pe care îl comportă în alte texte scripturistice în care este întrebuințat. Spre exemplu:

- 2 Reg. 6, 23: „Și Micol, fiica lui Saul, n-a avut copii până (ἕως) în ziua morții ei” - adică niciodată, ne mai putând avea copii după moarte;

- Ps 109, 1: „Șezi de-a dreapta Mea până ce (ἕως) voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarelor Tale” - textul nu exprimă, așadar, ideea că după ce și ultimul vrăjmaș (moartea) va fi nimicit, Fiul nu va mai sta de-a dreapta Tatălui;

- Mt 28, 20: „...iată Eu cu voi sunt până (ἕως) la sfârșitul veacurilor”, ceea ce nu înseamnă că după Parusia Domnului, Mântuitorul va înceta să mai fie cu Apostolii Săi. Pot fi comparate în acest sens și alte texte, precum: Fac. 8, 7; Ps. 71, 7; Lc. 2, 37 etc.¹¹

Prin urmare, particula ἕως nu exprimă ideea vreunei legături conjugale dintre Iosif și Maria, nici înainte și nici după nașterea Fiului ei.

Concluzii

- Prezența Maicii Domnului în Evanghelia după Matei, tematic este contextuală, intenția Evanghelistului fiind aceea de a întregi definirea persoanei lui Iisus Hristos, Om, din perspectiva istoriei, și Dumnezeu adevărat, din perspectiva Cerului.
- Profețiile mesianice nu se împlinesc numai din perspectiva lor hristologică, ci și mariologică, Evanghelistul incluzând, astfel, în scrisul său o dimensiune specială a mesajului profetic vechitestamentar.
- Cu accentuarea acestei caracteristici mariologice a profețiilor din vechime, Evanghelistul Matei deschide un nou capitol a ceea ce va însemna Maica Domnului pe scena mesianică a lucrării mântuitoare a Fiului ei, și anume că, viața ei nu va fi marcată, pentru creștini, doar de faptul de a fi fost „Mamă”, pe pământ, a Fiului lui Dumnezeu întrupat, ci și de așteptarea împlinirii planului lui Dumnezeu cu lumea, oglindit în oracolul profetic al Vechiului Testament.

¹ Sfântul IOAN Gură de Aur, *Omilii la Matei*, București, 1994, p. 53.

² Vezi Sfântul IOAN Gură de Aur, *Omilii la Matei*, pp. 55-56.

³ Sfântul IOAN Gură de Aur, *Omilii la Matei*, p. 56.

⁴ A se vedea amănunte, Stelian TOFANĂ, „Întruparea Mântuitorului Iisus Hristos și implicațiile ei antropologice și cosmice în viziunea Sf. Apostol Pavel (Gal. 4, 4-7; Rom. 8, 19-22)”, în rev. *Studia Universitatis Babeș-Bolyai (Teologia Ortodoxa)*, nr. 1-2, 1996, pp. 62-64.

⁵ În relatarea copilăriei, Matei nu-L numește explicit pe Iisus „Fiul lui Dumnezeu”, deși este sugerat acest apelativ în cap. 2, 15.

⁶ Termenul ἡ παρθένος se referă la o fată fecioară care n-a avut relații trupești cu vreun bărbat (a se vedea, Gerhard MAIER, *Evanghelia după Matei*, Seria „Comentariu Biblic”), vol. 1-2, Ed. Lumina lumii, Korntal, Germania, 2000, p. 28.

⁷ Cf. Sf. IOAN Gură de Aur, *Omilii la Matei*, pp. 67-68.

⁸ Vezi și Gerhard MAIER, *Evanghelia după Matei*, p. 28.

⁹ Cf. Stelian TOFANĂ, „Bunavestire mateiană în contextul Nașterii Domnului (Mt 1, 18-25). Schiță exegetică”, în rev. *Renașterea*, nr. 12, 1998, p. 4.

¹⁰ A se vedea, *Biblia sau Sfânta Scriptură* (versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de BARTOLOMEU V. ANANIA), București, 2001, p. 1462.

¹¹ *Biblia sau Sfânta Scriptură*, p. 1462. A se vedea și Sfântul IOAN Gură de Aur, *Omilii la Matei*, p. 70.

Avram Iancu, în paginile revistei *Renașterea* (1924)

Pr. Ioan Jula

Fericit poporul care are morminte, în fața cărora să se poată închina, căci mai mult trăiesc națiunile prin morții lor. În fruntea acestora stă Avram Iancu. Ne închinăm cu evlavie în fața lui și tragem nădejdea că acest popor, care are oameni de talia lui Iancu, cu care să se mândrească, va trăi veșnic¹. Acestea sunt cuvintele prin care președintele Asociațiunii Astra, Vasile Goldiș, le rostea în fața M. S. Regele Ferdinand Întregitorul și a tuturor celor adunați să-l comemoreze pe cel care a luptat pentru dreptatea întregii națiuni.

În paginile revistei *Renașterea*, prestigioasa publicație a episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului, s-au întrepătruns armonios obiectivele editoriale pe care revista le are în vedere, prin contribuția unor personalități de elită ale vremii și bineînțeles prin măiestria redactorilor. Înainte de toate să apreciem în mod deosebit, implicarea pe care a avut-o conducerea țării, dar și Biserica în anul 1924, la capitolul *obiective național-culturale*, în prim plan fiind reliefate în revista *Renașterea* evenimente deosebite organizate în cinstea centenarului marelui erou național, Avram Iancu, cu ocazia centenarului nașterii sale.

Astfel, în multe numere din revista *Renașterea* au fost dezbătute planuri și proiecte mărețe, tratate cu sfințenie, în vederea celebrării centenarului. În primele numere ale revistei din anul 1924, respectiv numărul 2 și numărul 14, s-a pus în discuție proiectul ridicării unei statui în mijlocul orașului. „Statuia lui Avram Iancu se va ridica în cursul anului acestuia în Cluj pe locul din fața catedralei noastre ortodoxe și a Teatrului Național.”²

Din cele două numere, reiese în mod special, dorința arzătoare a autorităților și a publicului românesc din Cluj de edificare a lucrării monumentale dedicate Eroului Național, pe care o vedem concretizată prin organizarea concursurilor în vederea găsirii celui mai bun sculptor. ... „pentru ofertele cu privire la Monumentul lui Avram Iancu, ce se va ridica la Cluj, artiștii care au prezentat lucrări, machetele lor nu au dat în gips ideia și dorința exprimată de comitet, ca monumentul să reprezinte în totul pe Avram Iancu și evenimentele acelor vremi, Comitetul a hotărât ținerea unui nou concurs, pentru ziua de 15 Mai a. c.”³

În numărul 34 din 24 august 1924, găsim un text minunat ce trădează încă dintru începuturi condeiful unui gazetar de excepție și mai mult decât atât, un om de carte, text ce rezumă armonios evenimentele ce s-au pregătit pentru serbările în cinstea marelui erou național. Episcopul Nicolae Ivan a fost cel care cu mult tact arhieresc și cu marile sale calități manageriale, a purtat grijă de bunul mers al evenimentelor care au marcat acest mult așteptat centenar. „Se împlinesc acum o sută de ani dela nașterea lui Avram Iancu, bărbatul, care a organizat și a condus cu incomparabilă glorie revoluția noastră națională din anii 1848-1849. Faptul acesta oferă națiunii române prilejul să-și manifeste gratitudinea față de eroul neînvins al sbuciumărilor pentru libertatea națională, legendarul „Craiu al Munților”, a murit grăbind învierea neamului nostru. Sub patronajul Majestății Sale al marelui și iubitului nostru Rege Ferdinand I-lui, Asociațiunea pentru literatura română și cultură a poporului român „Astra” din Sibiu aranjează această centenară comemorare în regiunea istorică, unde s-a petrecut revoluțiunea victorioasă și viața prea dureroasă de apoi a lui Avram Iancu. Cuvine-se deci ca în anul acesta și în zilele acestea, la pragul celor o sută de ani de la nașterea marelui erou Avram Iancu. toți fiii de Român să-și aducă aminte de eroul nebiruit al dragostei de neam și de mucenicul chinuit, pentru că a cerut dreptatea neamului și cu brațul său neînvins a izbit în dușmanii seculari.”⁴ Tot în acest număr (dar și în numerele 23 și 28) găsim programul pentru perioada 31 august- 2 septembrie, evenimentele ce s-au desfășurat la Baia-de-Criș, la Țebea, la Câmpeni, pe Muntele Găina, la Vidra și la Cluj.

Numărul 36 al revistei *Renașterea*, din 7 septembrie 1924, a fost dedicat integral acestui unic eveniment, unde descoperim cuvântările celor mai aleși invitați dar și itinerarul zilelor de praznic. În continuare vom face cunoscute câteva crâmpie din cuvântările *iubiților noștri Suverani, membrii ai guvernului*, pe care le-au rostit personalitățile prezente pe plaiurile natale ale lui Avram Iancu pe parcursul celor trei zile. La casa lui Avram Iancu, din Vidra de Sus, cuvântul a fost acordat episcopului Nicolae Ivan. După ce a mulțumit

regelui și familiei regale pentru întreaga activitate ce o desfășoară în folosul poporului român, episcopul Nicolae Ivan și-a exprimat mulțumirile pe care le aduce pentru prezență și participare la acest măreț eveniment. „Casa aceasta sfințită prin nașterea celui mai mare erou al zilelor de atunci și sfințită prin prezența Majestății Voastre și prin invocarea Duhului Sfânt de către noi, va fi un loc de pelerinaj, pentru cei ce doresc să se inspire din virtuțile marilor înaintați, de dragostea de neam și lege cum și loc de întărire în patriotism pentru toți românii, chemați să aibă un rol în viața națională și culturală a poporului nostru.”⁵ Dacă cuvântarea sa „la început, a exprimat grațitudine și mulțumire față de personalități și invitați, aceasta treptat s-a transformat în cuvânt de aleasă învățătură, într-un triumfal discurs patriotic, de mulțumire pentru jertfa pe care Eroul Național Avram Iancu a dăruit-o acestui neam.

„Glasul arhanghelilor ce îl înconjură pe eroul nostru în mormântul de la Țebea va fi vestit despre zorile zilelor ferice, cari s-au revărsat asupra munților noștri și el doarme liniștit somnul cel de veci, aflând că s-a prăbușit o împărăție clădită pe nisip, o aristocrație care n-a înțeles nici odată glasul vremurilor pe cari le a trăit, și a înviat pentru poporul românesc dreptatea, pentru care el a luptat și triumfat libertatea pentru care el a murit moarte de martir.”⁶

Mai departe, voi enumera evenimentele cele mai importante care s-au desfășurat în acele zile, pentru a forma o imagine a sărbătorii pe care au reușit să o înfăptuiască autoritățile împreună cu poporul, într-o solidaritate de neuitat.

La Baia-de-Criș, mitropolitul Nicolae al Ardealului dimpreună cu oficialitățile județului Hunedoara, au făcut un pelerinaj la mormântul lui Avram Iancu de la Țebea. Aici a luat cuvântul preot profesorul univ. dr. Ioan Lupaș, care a vorbit despre cele trei *forțe de la 1848 care au dat viață poporului* :mitropolitul Andrei Șaguna, Avram Iancu și Simeon Bărnuțiu.

La Țebea, a fost inaugurată halta Avram Iancu, prin sosirea în stație a familiei regale. Mai apoi, la umbra falnicului gorun a lui Horea s-a oficiat slujba parastasului de către I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae înconjurat de doisprezece preoți. După cuvântul mitropolitului, a vorbit ministrul cultelor Alexandru Lăpădatu, care a alcătuit un istoric al evenimentelor de la 1848. Un gest de o înaltă profunzime a venit din partea familiei regale, „M. Sa Regina a împodobit cu flori mormântul lui Iancu și al celor doi tribuni, precum și cele 72 de gropi proaspete, cari adăposteau osemintele eroilor dela Tisa, iar M. Sa Regele a atârnat cu mâna proprie o decorație pe pieptul unui veteran al revoluției din 48, contimporan al lui Iancu, un bătrân de 98 ani.”⁷

Un cuvânt emoționant a fost rostit de către ministrul I. Brătianu, iar ca răspuns, a luat cuvânt Maiestatea Sa Regele. „Ai murit chinuit pe roată tu Horia, iar tu Iancu, ai închis ochii rătăcit pe drumuri, plângând singur cu fluerul tău, fiindcă îți vedeai zădărnice visurile tale și totuși jertfa ta era sfântă, pentru că idealul tău este îndeplinit.”⁸

La Câmpeni, serviciul divin a fost săvârșit de mitropolitul *Primat Miron Cristea* și de către episcopul Nicolae Ivan dimpreună cu preoții slujitori și corul episcopiei. Mai apoi a fost săvârșită Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie de către episcopul Nicolae Ivan, răspunsurile liturgice au fost date de corul episcopiei condus de Vasile Petrașcu. De la ora 18.00, a avut loc ședința *Asociațiunii*, deschisă de președintele ei, Vasile Goldiș. Cuvântul a fost dat apoi Maiestății sale Regelui Ferdinand, și distinsului profesor Silviu Dragomir. Acesta din urmă a reușit să capteze audiența, aducând un bogat bagaj de cunoaștere asupra evenimentelor din 1848-1949. „Șirul cuvântărilor îl încheie d l Octavian Goga, care în numele Academiei române, rostește o vorbire magistrală de-o frumusețe fără pereche.”⁹

Pe Muntele Găina, s-a ridicat o cruce din piatră care a fost sfințită de ierarhi, în prezența suveranilor și a mulțimii. La Vidra de Sus, s-a oficiat o slujbă religioasă în fața casei lui Iancu în prezența a 50 de mii de oameni. Acest șir de evenimente s-a încheiat la Cluj, unde au fost mai multe evenimente organizate, însă toate au culminat cu sfințirea pietrei de temelie a viitorului monument a lui Avram Iancu din fața catedralei ortodoxe, de către cinci ierarhi alături, de familia regală și invitații de onoare.

Jertfa lui Iancu și a înaintașilor, este moștenirea cea mai de preț pentru fiecare dinte noi, și, nădăjduim că generațiile de azi, vom reuși să privim cu *luare aminte cum și-au încheiat viața* și le v-om urma *credința*.

⁵ *Renașterea*, anul II, nr. 36, Cluj, 7 Septembrie 1924, pag. 1.

⁶ *Ibidem*, pag. 2.

⁷ *Ibidem*, pag. 3.

⁸ *Ibidem*, pag. 4.

⁹ *Ibidem*, pag. 6.

Anul Avram Iancu

Prof. univ. dr. Mircea Gelu Buta

ă bucur că invitatul primei ediții din acest an a „*Ateneului de Bistrița*” a fost Acad. Ioan Aurel Pop, Președintele Academiei Române, profesor, părinte și prieten care a educat generații întregi de tineri, știind că istoria s-a scris și se scrie pe măsură ce o trăim.

Ca majoritatea marilor istorici români, care i-au fost și i-au rămas modele și repere, precum Nicolae Iorga, Vasile Pârvan, Gheorghe I. Brătianu, distinsul Acad. Ioan-Aurel Pop face în primul rând istorie și o face bine, iar pe lângă aceasta continuă să facă publicistică, slujit de simț epic și de un talent de portretist demn de un autentic scriitor. Chiar și atunci când împrejurările îl constrâng să reacționeze intelectual, stăpânirea de sine și urbanitatea au întâietate, după cum o arată textele sale polemice, în frunte cu volumul *Istoria, adevărul și miturile*. Nu e alergic la politică, dar pentru domnia sa, politica înseamnă lupta pentru putere ori marea sa pasiune este lupta pentru cunoaștere. Nu se supără când unii îl acuză că ar fii naționalist ardelean și conservator câtă vreme iubirea de țară nu este o rușine, ci un atribut al popoarelor civilizate, iar a fi conservator înseamnă a proteja tradițiile.

În ce-l privește pe Avram Iancu, despre care Acad. Ioan Aurel Pop a conferențiat, acesta reprezintă o legendă națională prin ceea ce a făcut în timpul vieții, creionând un mod de a trăi și a te dăruii semenilor. Analizându-i viața, istoria critică nu poate decât să confirme voința sa neînrântă de a izbândi drepturile națiunii și dragostea nețărmuită față de poporul din munții cei mai săraci ai Transilvaniei. El rămâne încă o prezență vie în mințile și sufletele multor români, în foșnetul copacilor din Apuseni și în memoria celor care-și iubesc necondiționat Țara. A fost reprezentantul cel mai de seamă al Revoluției Române Transilvănene și un veritabil erou al poporului, ale cărui virtuți le-a făcut să strălucească peste veacuri ca o pildă vie uriașilor iubitori de patrie și ca un izvor luminos de mândrie națională. Avram Iancu a demonstrat că este capabil să organizeze militar, administrativ și civil Transilvania. El nu a avut intenția să extermină, a răvnit doar inaccesibilul: „*ca cea mai umilă clasă socială a poporului să se așeze deodată în frunte și să devină cea mai înstărită*”. A refuzat onorurile, propunerile Curții Imperiale de la Viena și a rămas să apere drepturile românilor din Munții Apuseni. Ce înseamnă asta? Înseamnă că a fost un lider, iar Țara are nevoie de lideri adevărați. Dacă i-am fi avut nu s-ar fi întâmplat dezastrul din anul 1940 când Basarabia și Transilvania au fost rupte din Regatul României. Dacă aveam lideri adevărați după anul 1990, nu aveam plecați 4-5 milioane de români în lumea largă ca să-și caute bunăstarea. Faptele sunt duse cu poporul, pentru popor. Cred că acest lucru trebuie să îl învețe și liderii sau cei care pretind că sunt astăzi lideri în România.

În ce privește soarta tragică de care se împărtășește Avram Iancu ca om, aceasta se identifică cu poporul dezamăgit, învins. Dar trebuie să recunoaștem că „*nu-l avem mai puțin drag în starea-i de deplâns de cum îl admirăm în perioada de mărire*”, după vorba înțeleaptă rostită în anul 1924 de către cineva care i-a întocmit panegiricul.

¹ *Renașterea*, anul II, nr. 36, Cluj, 7 Septembrie 1924, pag. 5.

² *Renașterea*, anul II, nr. 2, Cluj, 13 Ianuarie 1924, pag. 6.

³ *Renașterea*, anul II, nr. 14, Cluj, 6 Aprilie 1924, pag. 5.

⁴ *Renașterea*, anul II, nr. 34, Cluj, 24 August 1924.

Tricentenarul bisericii de lemn din Someșu Rece (I)*

CȘ III Dr. Mircea-Gheorghe Abrudan

La izvoarele Someșului Rece, „Pe-un picior de plai, / Pe-o gură de rai”, răspunzând călduroasei invitații lansate de părintele paroh Elefteriu Ștefăniță și de dreptcredincioșii creștini din Someșu Rece, a fost marcat în Ajunul Crăciunului anului 2023, într-un cadru liturgic și festiv, tricentenarul zidirii bisericii vechi de lemn cu hramul Pogorârea Sfântului Duh, edificată de cele 14-15 familii de români ortodocși în anii 1722-1723.

Prezent la eveniment, am fost cuprins de emoție mergând în procesiune cu toți cei de față de la biserica nouă la cea veche, participând la momentul unic de reculegere din jurul bătrânului altar și poate am trăit fiecare starea exprimată prin versurile poeziei lui Miron Pompiu: „Biserică iubită / Câți ani s-au strecurat! / De când n-am văzut turnu-ți / Ș-al tău prag n-am călcat”. Cred că am observat cu toții că trecerea aceluia prag presupune un act de smerire din partea fiecăruia, de aplecare pentru a nu da cu capul, strămoșii noștri având conștiința puternică, pe care mulți dintre noi am pierdut-o astăzi din nefericire, că înaintea lui Dumnezeu nu te afișezi cu mândrie, bătos, fălos, trufaș, ci înclinându-te, făcând un act de smerenie, de prosternare în fața „Făcătorului Cerului și al Pământului, al tuturor celor văzute și nevăzute”, urmând astfel pildei pe care însuși Fiul Său, Iisus Hristos, „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat” l-a făcut în urmă cu două mii de ani deșertându-se pe sine, întrupându-se și născându-se din pururea Fecioara Maria ca să ne mântuiască din robia păcatului și a morții. Cu alte cuvinte, această biserică și cele asemenea ei presărate în întreaga Transilvanie poartă nu numai amprenta condițiilor sociale și economice vitrege ale românilor care le-au construit, ci au și o simbolistică religioasă profundă, cu toate că au fost plămuite de meșteri populari, fără școli de teologie înaltă, dar cu o viață trăită în conformitate cu Evanghelia și cu preceptele poruncilor dumnezeiești. Cu toate că înaintașii noștri de acum trei sute de ani nu au avut multă cunoștință de carte, marea majoritate fiind iliterati, prin participarea lor constantă la viața liturgică a Bisericii, prin ascultarea slujbelor și a Cazaniei, prin învățarea pe de rost a unor psalmi și a unor rugăciuni, dar mai ales privind picturile murale, icoanele și clădirea bisericii aceștia erau catehizați suficient în a înțelege și a fii profund convinși că bisericuța lor umilă este însăși corabia mântuirii, condusă de Hristos Mântuitorul, iar credința sau religia lor este însăși legea lor. De aceea nu legile lumești, făcute de oameni, ci poruncile dumnezeiești ale Bisericii erau îndreptarul lor în viață. Așa se explică marea taină a păstrării neamului nostru în jurul bisericii vreme de sute de ani sub stăpânire străină. Biserica era adevărata cârmuire a satului, căreia oamenii se supuneau de bună voie, deoarece ei erau biserica, se confundau cu aceasta. Cârmuirea lumească era o constrângere, impusă din afară, iar stăpânirea era străină nu atât pentru că le vorbea într-o altă limbă decât cea maternă, ci mai ales pentru că nu se închina după „datina legii românești”. Călătorii străini care au trecut prin Transilvania și prin celelalte două Țări Române au sesizat această realitate. De pildă Pierre Lescalopier, jurist francez, care a călătorit în vara anului 1574 prin Transilvania și Țara Românească în drum spre Constantinopol, notează că românii descind din coloniștii romani din vremea împăratului Traian, se numesc români, „parler romanche c'est a dire romain” și „au o mare oroare față de papa și de Biserica Romei, cinstindu-l pe Dumnezeu în legea lor”. Alt călător străin, iezuitul Antonio Possevino (1533-1611), misionar în Țările Române între 1582-1585, scrie în lucrarea „Transilvania” că românii din cele trei principate dau dovadă de o „uimitoare îndârjire în

credința schismatică” și consenmează refuzul lor categoric de a se converti la catolicism².

Această biserică a ținut întotdeauna neabătut, de când avem date istorice clare despre localitate și lăcașul de cult, legea românească ortodoxă, someșenii neacceptând uniaticismul sau greco-catolicismul din dorința obținerii unor avantaje sociale sau culturale. Iar pentru această statornicie în dreapta credință, în legea strămoșească merită laudă și cinstire!

Prima atestare documentară a localității Someșu Rece este în anul 1448, menționarea unor locuitori iobagi și liberi valahi fiind din anul 1609³. Ocupația lor principală era creșterea animalelor și prelucrarea lemnului, drept dovadă vechea biserică și vechea casă-muzeu din curtea acesteia. Unii aprovizionau cu lemne de foc orașul Cluj, între ei numărându-se și vrednicul de pomenire pr. Ioan Stănescu (1885-1962), ctitorul bisericii noi, tatăl regretatei soprane Lucia Stănescu (1926-2020), paroh aici vreme de 44 de ani între 1918 și 1962, după ce șapte ani slujise la Someșu Cald, profund atașat de aceste locuri, pe care nu a dorit să le părăsească, deși ar fi putut ajunge preot în Cluj sau chiar în București, unde păstora patriarhul Miron Cristea, cel ce îi sugerase tânărului de 20 de ani Ioan Stănescu să o pețască pe frumoasa Aurora Mazăre, fiica unui comerciant din Șcheii Brașovului, amic al episcopului Cristea. Vă sugerez, dragii mei, să citiți cartea Luciei Stănescu, *A fost o viață sau un vis*, în care celebra soprană rememorează copilăria și schițează portretele părinților ei, dar și al satului dumneavoastră, unde a copilărit și pe care-l descrie sugestiv drept „rai”, povestind inclusiv cum s-a construit noua biserică și jertfa pe care au depus-o părintele ei alături de consiliul parohial și de întreaga

comunitate în vederea edificării acestui sfânt lăcaș merită a-i cuprinde la slujbele bisericești pe toți sătenii. Lucia Stănescu a notat o informație foarte interesantă și anume că vechea biserică a fost clădită în 1722 cu bârne aduse de la Mărișel, detaliul fiindu-i transmis de tatăl ei și de tradiția orală. Nu trebuie să ne mire având în vedere legăturile zonei cu Mărișelul, dar și faptul că preoții din secolul al 18-lea, Simion și Petru Teotelecan, care se odihnesc lângă „biserica moțască” de lemn, erau originari din Mărișel⁴.

În cele trei secole de existență biserica veche a fost reparată, completată și înfrumusețată cu pictură de mai multe ori, unele momente ale acestor prefaceri fiind reținute de inscripții și mărturii istorice, altele descoperite și investigate de specialiștii care au analizat-o sau au muncit la conservarea acesteia în ultimele cinci decenii. În acest sens, istoricul de artă dr. Saveta Pop de la Institutul de Arheologie și Istoria Artei al Academiei Române din Cluj-Napoca a ajuns la concluzia că pictura bisericii este anterioară activității lui Dumitru Ispas, căruia îi fusese atribuită, și provine din penelul altor pictori, confirmând astfel observațiile notate în timpul lucrărilor de restaurare efectuate în anii 1971-1974, când arhitecta Mihaela Bodea a transcris inscripția păstrată parțial pe peretele

nordic al naosului și care menționează anul 1768: „Această sfântă bese[rică] s-au zugrăvit la anul de la xc [Hristos] 1768, fiindu popa satului: popa Avram și fiind titori... Ionuț, Icnat, Gugură, Ilie, Baic, Ștefan și bi ... rele Neciului și zugravi: Dumitru, Gri[gore]”⁵. Academicianul Marius Porumb îi atribuie lui Dumitru Ispas din Gilău, care a activat la începutul secolului al 19-lea, scena Deisis din partea dreaptă a naosului, pictorul scriind un text în care-l menționează pe donatorul picturii și-i roagă pe preoții care vor sluji aici să-l pomenească în rugăciunile înălțate la sfântul jertfelnic: „Această strană s-au plătit [de] Dumă Toader, ca să fie pomană la toată [familia]. Cine se vor întâmpla să fie preoți la această S [fantă] B[eserică] să fie datori a cere cu rugăciuni... Dimitrie Ispas din Gilău”. Deși pictura este deteriorată se pot distinge încă destul de bine scene biblice, inclusiv ale Nașterii și Botezului Domnului, ciclul Patimilor Mântuitorului, precum și figurile unor sfinți ierarhi, precum Grigorie Bogoslovul, Spiridon al Trimitunde sau Ioan Gură de Aur⁶. Dimensiunile bisericii sunt de 15,12 x 5,11 m, înălțimea coamei atingând 8,62 m, iar turnul 13,93 m, unde se păstrează un clopot din 1642 (35 x 39 cm).

Consider deosebit de interesant și relevant faptul că la biserică s-au realizat lucrări între anii 1758-1768, menționați în inscripții picturale sau pe bârnele bisericii, deci în perioada restabilirii ierarhiei ortodoxe în Transilvania, după luptele de dezrobire religioasă a românilor ardeleni conduse de cuviosul Sofronie de la Cioara, care și-au avut epicentrul tocmai în Munții Apuseni. De altfel cel mai vechi antimis păstrat în această biserică a fost dăruit obștii de episcopul Dionisie Novacovici, care i-a păstorit pe ortodocșii ardeleni între anii 1760 și 1767. Părintele Ioan Stănescu a semnalat Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului, în 10 martie 1955, existența acestui sfânt odor în biserica veche, transcriind inscripția notată pe pânza antimisului în limba română cu grafie chirilică: „Dumnezeescul și Sfințitul Altar al Domnului nostru Isus Hristos. Sfințit cu darul Prea Sfântului și de viață făcătorului Duh, prin mâna și blagoslovenia Prea Sfințitului Kir Dionisie Novacovici pravoslavnic Episcop al Budii și a tot Ardealul, a sluji pre dânsul Dumnezeiasca Liturghie în hramul (biserica)”. Același vrednic preot nota că parohia Someșul Rece are două biserici, una veche, construită în anul 1723, declarată monument istoric, și una nouă, construită în anii 1931 și 1932, cea veche fiind construită din lemn și acoperită cu șindrilă⁷.

Este meritul părintelui Stănescu și al consiliului parohial din epoca interbelică de a fi salvat acest sfânt lăcaș, care dă mărturie despre viața trecută a oamenilor acestei localități. Aceasta este moștenirea prețioasă, unică, pe care părintele Stănescu și străbunicii dumneavoastră ne-au lăsat-o în grijă și pe care iată, așa cum se vede, știți să o îngrijiți și să o puneți în valoare spre cinstea dumneavoastră a tuturor! De ce este meritul părintelui Stănescu și al consiliului parohial din perioada interbelică de a fi salvat și lăsat moștenire urmașilor această bijuterie a vechii arhitecturi românești ardeleni? Pentru că după Marea Unire din 1918 s-au construit multe biserici de zid în această regiune, iar cele vechi fie au fost înstrăinate prin vânzarea lor către alte comunități, cum s-a întâmplat de pildă în Mănăsturul Românesc (1937), fie au fost dezmembrate și puse pe foc sau pur și simplu lăsate pradă uitării și distrugerii. În cazul bisericii vechi de lemn din Someșu Rece cred că dragostea părintelui Ioan Stănescu pentru lăcașul și altarul în care s-au rugat tatăl, bunicul și străbunicul său au făcut ca biserica să nu se înstrăineze, ci să fie salvată, „bine întreținută” – cum observa pr. Florea Mureșanu în 1946⁸ – și să ajungă până la noi! Atitudinea vrednicului de pomenire preot Ioan Stănescu este o pildă de urmat pentru noi cei de astăzi care în zelul modernizării și avântul construcțiilor frenetice trecem uneori prea ușor, adesea iresponsabil și ilegal cu buldozerele peste monumentele istorice.

* Textul care urmează are la bază prelegere susținută în 24 decembrie 2023 la Căminul Cultural „Lucia Stănescu” din localitatea Someșu Rece, comuna Gilău, jud. Cluj, în prezența IPS Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, cu ocazia serbării tricentenarului bisericii vechi.

² Adolf Armbruster, *Romanitatea românilor. Istoria unei idei*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Enciclopedică, București, 2012, pp. 109-112.

³ Dacian But-Căpușan, *Sate, preoți și biserici ortodoxe din zona Gilăului*, Editura Episcopiei Sălajului, Zalău, 2022, pp. 41-43.

⁴ Lucia Stănescu, *A fost o viață sau un vis?* Prefață de Luminița Constantinescu, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2012, pp. 28-40.

⁵ Saveta Pop, „Pictura bisericii de lemn din Someșu Rece (jud. Cluj)”, în *Ars Transilvaniae*, XXIX, 2019, pp. 119-140, inscripția e reprodusă la p. 122.

⁶ Dacian But-Căpușan, *Sate, preoți și biserici ortodoxe din zona Gilăului...*, pp. 54-57; Marius Porumb, *Dicționar de pictură veche românească din Transilvania. Sec. XIII-XVIII*, Editura Academiei Române, București, 1998, p. 378.

⁷ Arhiva Arhiepiscopiei Clujului, Colecția „Istoricul parohiilor”, 1954, Parohia Someșu Rece.

⁸ Florea Mureșanu, *Biserici și preoți din protopopiatul ort. rom. al Clujului*, Tipografia Națională, Cluj, 1946, p. 63.

Revenind la biserica veche și la comunitatea care s-a rugat în ea vreme de 215 ani, precum și la dinamica demografică a localității, șematismele ecleziastice și recensămintele civile din secolele 18-21 prezintă următoarea situație sintetică referitoare la Someșu Rece: în 1733 erau 24 de familii păstorite de popa Dumitru și Ioan; în 1750 erau consemnate 380 de suflete, păstorite de Popa Daniel; în 1761 erau 112 familii și 350 credincioși ortodocși (200 bărbați și 150 femei), păstorite de doi preoți ortodocși, Vasile Popescu, născut în Someșu Rece, și Grigore Gheți, născut în Someșu Cald, parohia făcea parte din Protopopiatul Agrișului, comitatul Turda⁹. După 45 de ani, în șematismul eparhial din anul 1805, parohia Someșu Rece era constituită din 114 familii, păstorite de preotul Constantin Popoviciu, hirotonit la Buda în anul 1780 de episcopul Sofronie Kirilovici¹⁰. În anii 1843-1844, parohia făcea parte din Protopopiatul Clujului de Sus, avea 114 familii, păstorite de preoții Petru Teotelecan, paroh, și Constantin Prigoane, capelan, în Someșu Cald fiind 64 de familii, păstorite de pr. Ioan Stan¹¹. În timpul revoluției și a războiului civil din anii 1848-1849 satul a suferit mari stricăciuni, pr. paroh Petru Teotelecan, hirotonit de episcopul Vasile Moga în 1833, raportându-i protopopului Grigore Gal de la Cluj că satul a fost jefuit de rebelii maghiari, care au ars 28 de case, pagubele ridicându-se la 9.600 de florini. Totodată, parohul preciza că „biserica nu a pătimit nimic”, un bărbat suferind „moarte silnică”, satul nu avea încă școală, iar numărul total al sufletelor era de 359, 215 bărbați și 144 femei¹². Recensămintele civile ne arată că la 1850 erau 476 locuitori români ortodocși, în 1880 erau 650, în 1900 erau 922, în 1930 erau 1124, iar după revoluția din 1989, în 1992 erau 1435. Din statistica mitropolitului Andrei Șaguna pe anul 1858 reiese că pr. Petru Teotelecan era și învățător, iar școala confesională era frecventată de 32 de elevi. Părintele Teotelecan era abonat la *Telegraful Român*, pe care plătea 5 florini anual¹³. Pomenind numele Sfântului Mitropolit Andrei Șaguna trebuie precizat că în biserica veche se păstrează „Chiriadodromionul”, o carte de predici la duminicile și sărbătorile de peste an, publicat de episcopul Șaguna la Sibiu în anul 1856, volumul fiind achiziționat prin contribuția financiară a 12 familii, după cum a consemnat preotul Simion Teotelecan pe filele acestei cărți. În biserica veche slujbele și Evanghelia s-au vestit și din alte cărți vechi românești, predate în anul 1981 la Muzeul Arhiepiscopiei Clujului, și anume: *Triod* (1743), *Apostol* (1747), *Catavasier* (1759), *Antologhion* (1766), *Penticostar* (1766 și 1783), *Minei* (1766), *Octoih Mare* (1768), *Ceaslov* (1768), *Cazanii* (1768), *Evanghelie* (1776), *Biblia* (1795), *Strașnic* (1817), *Molitfelnic* (1874), *Octoih mic* (1897), *Apostol* (1900), *Liturghier* (1902), publicate la București, Râmnic, Buzău, Sibiu și Blaj¹⁴. Pe baza șematismelor și conscripțiilor bisericesti știm că la altarul bisericii de lemn au slujit preoții: Du-

⁹ Dacian But-Căpușan, *Sate, preoți și biserici ortodoxe din zona Gilăului...*, pp. 45-46.
¹⁰ Eugen de Gagyi de Eted, „Documente istorice: Regulatio Diocesis Transilvanicae Disunitae anno 1805”, în *Transilvania*, An XLII, Nr. 2/1911, pp. 148-149.
¹¹ Aloysium Reesch de Lewald, *Universalis schematismus ecclesiasticus venerabili cleri orientalis ecclesiae graeci non uniti ritus in Regni Hungariae partiumque eidem adnexadrum*, editio secunda, Budae, 1844, p. 142.
¹² Dumitru Suciu (coord.), Alexandru Moraru, Iosif Marin Balog, Diana Covaci, Loránd Mádly, Cosmin Cosmuța, *Revoluția transilvană de la 1848-1849. Date, realități și fapte reflectate în documente bisericesti ortodoxe 1848-1850*, Editura Asab, București, 2011, p. 419.
¹³ Dacian But-Căpușan, *Sate, preoți și biserici ortodoxe din zona Gilăului...*, pp. 43-53.
¹⁴ *Arhiva Arhiepiscopiei Clujului*, Inventare parohii (1966-1968), Parohia Someșu Rece, 1966.

mitru și Ioan (1733), Daniel (1755), Toma (1755-1761), Avram (1762), Vasile Popescu (1761-1780), Constantin Popoviciu (1780-1832), Petru Teotelecan (1833-1853), Simion Teotelecan (1853-1881), Nicolae Stănescu (1885-1918) și Ioan Stănescu (1918-1962).

În Primul Război Mondial au fost mobilizați din Someșu Rece 188 de bărbați (14,5% din totalul populației), din care 140 au revenit sănătoși la casele lor, 11 au căzut pe front, 20 au fost dați dispăruți și 7 s-au întors invalizi, iar 14 femei au rămas văduve și 18 copii orfani. Pe jertfa lor s-a realizat România Mare și ei merită pomeniți mereu în rugăciunile noastre¹⁵.

Doresc să închei evocând memoria Luciei Stănescu care a salvat biserica veche în anii 1970 ai secolului XX dintr-un profund sentiment al evlaviei și al datoriei morale față de locurile natale. Pe urmele lor au călcat membrii „Asociației Turism Someș Cluj” și enoriașii actuali care au restaurat din nou biserica în anii 2010-2011, schimbând șindrila și tratând pereții exteriori cu o soluție anticorozivă. Despre toate acestea scrie Lucia Stănescu în memoriile ei: „Este momentul să vă vorbesc și despre Biserica Moștească din Someșul Rece și istoria ei. Datează din anul 1722 și a fost locul de oficieri religioase până la ridicarea bisericii mari, din mijlocul satului, în 1935. Apoi, trecând ani și ani, starea ei de degradare în ultimul timp și mai ales indiferența cu care era privită aceasta, mă îngrijora teribil. Mă leagă de ea propria mea intrare în viața creștinească, fiind botezată acolo. În 1972 l-am invitat pe domnul profesor arhitect Virgil Vătășeanu¹⁶ să viziteze această bisericuță despre care dânsul nici nu știa că există. A rămas profesional foarte impresionat de stilul ei și de pictura interioară. Implicându-se sincer, a cerut și i-a

obținut înscrierea pe lista Monumentelor Ministerului Cultelor. Rezultatul a fost și o primă reparare a acoperișului de șindrilă. Apoi, o lungă și tristă dezinteresare... Dar iată că minunile mai apar din când în când. Un consătean pe care nu-l mai întâlnisem de când era copil, Gavril Neciu, locuind

mai sus, pe Ulița Popii și trecând prin fața Sfântului Locaș, s-a îngrijorat de pericolul prăbușirii ce-l amenința. Om de acțiune, a început să caute documentele ce ar fi folosit în sens financiar și legal refacerii ei, la Culte, la Episcopie. O serie de sponsori cu inimă și familia sa au acoperit bisericuța. A găsit un meșter șindrilar tocmai din Alba, specialist al acestei meserii din tată în fiu, aducându-l la meritate ei splendoare. Și nu numai atât, de jur împrejur, un fel de antic trotuar, din granit fărâmițat, îi dă o prestanță și siguranță bine gândite. Noua imagine a vechii bisericuțe am primit-o într-o înregistrare video, considerând-o un minunat cadou la împlinirea de 85 de ani. Trebuie să vă mărturisesc că deseori, la apariția dorului meu de casă, vizionez des această prețioasă înregistrare. Tot cu acea ocazie am primit un foarte frumos pliant turistic al Gilăului, de care Someșul Rece aparține, unde, pe primele pagini este prezentă imaginea acestui sfânt lăcaș. Îmi permit să fac un apel, deși nu este meseria mea, dar inima mă îndeamnă: vizitați fermecătoarea bisericuță cu hramul Pogorârea Sfântului Duh!”¹⁷.

¹⁵ Ioan Popa, *Românii din Transilvania, Banat, Crișana, Sătmăr și Maramureș în Primul Război Mondial. Ancheta ASTREI. „Tablourile nominale”*. Partea I. Transilvania, Editura Armanis, Sibiu, 2019, pp. 164-165.
¹⁶ Virgil Vătășianu (1902-1993), istoric de artă, medievist, profesor al Universității din Cluj, membru al Academiei Române.
¹⁷ Lucia Stănescu, *A fost o viață sau un vis?*, pp. 249-250.

Drept la replică

În vederea unei corecte informări a cititorilor revistei *Renașterea*, referitor la articolul din numărul lunii ianuarie, anul curent, al domnului prof. univ. dr. Mircea Popa, intitulat „Ion Agârbiceanu și un articol necunoscut despre Crăciun” (*Renașterea*, nr. 1 [405], an XXXV, Serie Nouă, ianuarie 2024, p. 7), și la articolul scriitorului Ion Agârbiceanu, intitulat „Isus în România”, care a fost atașat articolului domnului Mircea Popa și pus la dispoziție redacției de către domnia sa ca reproducere din revista *Someșul din Dej*, VIII, 1930, nr. 1, ianuarie p. 2 (idem, p. 8), ținând cont de prevederile legale, domnul Ilie Rad, la care face trimitere domnul Mircea Popa în textul său, ne-a solicitat publicarea în acest număr a unui Drept la replică, pe care îl publicăm în rândurile de mai jos. (Redacția)

Câteva precizări pentru dl prof. univ. dr. Mircea Popa

În revista *Renașterea* (anul XXXV, serie nouă, nr. 1 (405), ianuarie 2024, p. 7), dl prof. univ. dr. Mircea Popa publică articolul *Ion Agârbiceanu și un articol necunoscut despre Crăciun*, în care există mai multe inadvertențe, referitoare la volumul editat de mine: Ion Agârbiceanu, *Articole cu caracter ecleziastic (1903-1945 – nu 19450, cum scrie domnia sa)*. Ediție îngrijită, notă asupra ediției, note și comentarii de Ilie Rad. Prefață de Pr. Prof. univ. dr. Stelian Tofană, Editura Tribuna, Cluj-Napoca, 2018.

Iată despre ce este vorba:

1. Articolul *Isus în România* nu este deloc „total necunoscut pentru opera publicistică a lui Ion Agârbiceanu”, cum afirmă domnia sa, spre finalul introducerii pe care o face. Dimpotrivă. Articolul *Isus în România* este publicat de mine, în ediția amintită mai sus, la p. 227-230, conform și fotografiei alăturate, cu prima pagină.

2. În *Nota asupra ediției*, la același volum, p. XXII, am precizat: „Toate reproducerea de articole, după cum se poate vedea din capitoul *Note și comentarii*, s-au făcut exclusiv după prima apariție.” Or, textul *Isus în România* a apărut inițial în *Țara noastră*, anul X, nr. 1, 25 dec. 1929, p. 20-23 (de unde l-am reprodus și eu), fiind semnat Ion Agârbiceanu. A fost reluat în *Transilvania*, anul LXI, nr. 11-12, nov.-dec. 1930, p. 87-88, și, iată, și în *Someșul*, Dej, 1930, nr. 1 (1 ianuarie), p. 2, cum a descoperit dl prof. univ. dr. Mircea Popa.

Pentru mine, ca editor, era important să știu data și locul primei apariții a unui articol, nu reluările ulterioare. Or, articolul din *Someșul* este o reluare, făcută după revista *Țara noastră*.

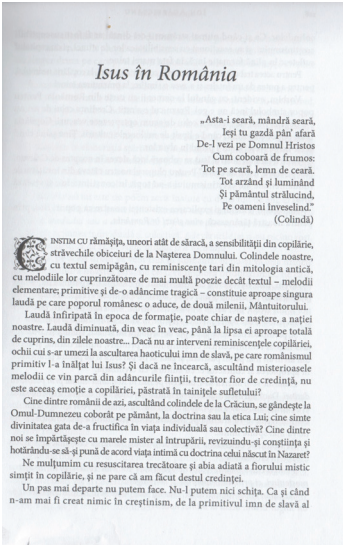
3. „Adresându-ne spre lămuriri *Notei asupra ediției* – scrie dl prof. univ. dr. Mircea Popa –, am aflat că editorul s-a limitat doar la *Biobibliografia* lui D. Vatamaniuc.” Nu este adevărat. Am spus, în *Notă asupra ediției*, la p. XVIII: „La cele 199 de articole inventariate în lucrarea menționată și preluate de noi, am mai adăugat încă 66 de articole ecleziastice, **nemenționate** de D. Vatamaniuc la capitoul amintit.” Așadar, de aici rezultă clar „sporul documentar adus de ediție” și faptul că nu m-am limitat la lucrarea lui D. Vatamaniuc.

4. Nu este adevărat că articolul *Isus în România* „nu figurează între cele repertoriate în acest volum, și nici în lista lui *de (sic!) D. Vatamaniuc*.” Dimpotrivă. Articolul a fost reprodus de mine în ediția amintită, cum am arătat deja, fiind inventariat și de D. Vatamaniuc, la p. 252, poziția 3235, unde scrie: „*Țara noastră*, X, nr. 1, 25 dec. 1929, p. 20-23; *Transilvania*, LXI, nr. 11-12, nov.-dec. 1930, p. 87-88”. Dacă dl prof. univ. dr. Mircea Popa citea cu atenție *Nota asupra ediției*, la cartea editată de mine, găsea următoarea precizare, făcută la p. XVII: „Articolele menționate la acest capitol nu li se indică și titlul, cum se întâmplă cu restul miilor de articole inventariate, ci doar locul apariției, din motive ușor de înțeles: multe articole aveau în titlu cuvinte sau sintagme precum *Dumnezeu*, *Isus*, *bolșevismul ateist*, *creștinism* etc., care nu cadrau cu regimul comunist, în timpul căruia a apărut lucrarea lui D. Vatamaniuc.”

5. Nu este adevărat că, din inventarul făcut de D. Vatamaniuc, „lipsește în mod ciudat [revista] *Someșul*.” La pagina XVII, Dimitrie Vatamaniuc scrie, în capitoul *Lista publicațiilor*: „*Someșul*. Dej. 1924-1934”.

6. Când se citează o ediție, trebuie date toate informațiile de pe foaia de titlu, nu doar ce scrie pe pagina de gardă. Dacă autorul a dorit să minimizeze contribuția mea la volum (ediție îngrijită, notă asupra ediției, note și comentarii), nu înțeleg de ce a fost omis numele distinsului Părinte Prof. univ. dr. Stelian Tofană, care a scris o excepțională prefață la acest volum.

Prof. univ. dr. Ilie Rad

Sadoveanu... altfel

Elena Pârvu

Pupă evenimentele din decembrie 1989, ne lăsăm furați de vremurile tot mai accentuat ostile unei vieți normale, chiar dacă studiul, meditația, ruga, sunt componente ale culturii ce nu pot fi eliminate din contextul nostru cotidian... Și totuși, sunt mereu abateri de la normalitate, pentru că, „atunci când se ridică sus oamenii de nimic, nelegiuții mișună pretutindeni” (Psalmul 11, 8). Așa ne explicăm faptul că asistăm la un număr mare de oameni, mai ales scriitori, care nu sunt prezentați la justa lor valoare, sau pur și simplu au fost excluși într-un anonim care sărăcește și viața culturală românească. Deși, la un moment dat, se credea că am scăpat de „injustiție”, descoperim că sunt tot mai mulți cei care ar trebui reabilitați, din toate domeniile, pentru că au aparținut unei generații „eroice”, ce a avut de înfruntat nedreptățile vremilor, venite sub influențe estice și vestice, deopotrivă. Este adevărat, lucrurile nu pot fi îndreptate prea brusc, deși ceea ce ne amărăște mai mult este faptul că am ajuns în postura de „jalnici cetățeni”, „jalnici europeni”, „jalnici...” sau ce mai suntem... etc.

În acest context, cartea Arhimandritului Dr. Mihail Daniliuc, „Sadoveanu... altfel”, reabilitează imaginea intelectualului ce emană distincție, modestie impusă de codul etic, care îi permite și o viziune clară a vremurilor, exprimată limpede, stăruind, sperăm noi, și interesul criticii literare. Așa cum aprecia și academicianul Eugen Simion, deși „M. Sadoveanu este în proza noastră, ceea ce este N. Iorga în istorie”, marele prozator încă nu a fost reabilitat, iar scrierile

sale așteaptă să își reia locul cuvenit în biblioteci. Dar nu numai M. Sadoveanu trebuie privit „altfel”, după cum ne propune arh. Dr. Mihail Daniliuc, ci societatea românească în ansamblu, ar trebui să revadă și problemele românilor e după 1989.

Revenind la Sadoveanu, apreciat ca fiind și „Ceahlăul literaturii române”, trebuie să-i remarcăm „actele de credință, evlavie și smerenie” ce îl stăpâneau atunci când se afla în strănă și repeta psalmii Utreniei, iar în scrierile sale întâlnim „împietirea dintre existența Bisericii”, cu cea a „neamului său”, în „ușorul sunet al cădelniții”.

Linieștea patriarhală și frumusețea din jurul schitului Vovidenia îl inspiră și atunci când scrie romanul „Demonul tinereții”, iar povestea unui fost medicinist, dezvăluie „linieștea și pacea” venite din rugăciune, ca urmare a eliminării ispitelor lumii și ținând doar „parcursul” „drumului inițiativ”, așa cum a fost și îndemnul primului său dascăl, „Domnul Trandafir...”

„Arta cuvântului” este evidențiată în romanul „Creanga de aur”, de fapt o pledoarie pentru unitate și continuitate pe pământul moștenit ce trebuie apărut, iar călugării cărturari care au favorizat dezvoltarea culturii, aduc și multe elemente de literatură românească cu responsabilități naționale aferente.

Multe ar mai fi de spus și despre numărul mare de mănăstiri: Secu, Râșca, Slatina, Neamț, Brădet, Agapia, Văratcă, schitul Vovidenia, Pocrov, cunoscute de scriitor, precum la fel de importante sunt și multe „opere sadoveniene”, considerate „teaur național”, ce au nevoie de lecturi aprofundate.

Mihail Sadoveanu s-a dovedit și prieten generos, și politician prețuit pentru meritele sale, îndeosebi ca personalitate activă. Din opera sa literară spicuim câteva titluri ce stărnesc și astăzi interesul: *Frații Jderi*, *Baltașul*, *Nada florilor*, *Împărăția apelor*, *Ostrovul lupilor*, *Noaptea de sănzienă*, *Strada Lăpușneanu*, *File însângerate...*

Sadoveanu a întrușipat toate calitățile unui om generos, un filantrop, un ctitor de biserică, un om politic, precum și un tată a nouă (9) copii, șase fete și trei băieți. Astăzi, doar o nepoată și un strănepot ce trăiește în Olanda mai poartă stindardul marelui om Mihail Sadoveanu. Dintre copii, doar o fiică, Profira, a moștenit talentul tatălui, fiindu-i secretar literar, editor, arhivar... Cu respectul ce îl păstrăm marelui scriitor, ne bucurăm că putem vizita muzeul din spațiul monastic al schitului Vovidenia, atât de iubit de marele scriitor, și unde își primea și oaspeții, personalități politice, scriitori și prieteni.

În ciuda faptului că și vremurile sunt încă ostile unor personalități de talia lui Mihail Sadoveanu, apreciem munca Arhim. Dr. Mihail Daniliuc, care ne oferă o carte scrisă cu har, beneficiind de o informație densă, solicitantă emoțional, precum și cu valoarea unui bilanț, ce nu lasă să ni se fure nu numai amintirile, ci și bucuria adevărului istoric.

Punerea pietrei de temelie pentru noua biserică din curtea Spitalului Clinic Județean de Urgență Bistrița

Darius Echim

Inaltpreasfințitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, a sfințit marți, 6 februarie 2024, piatra de temelie pentru noua biserică din curtea Spitalului Clinic Județean de Urgență Bistrița, în prezența oficialităților locale, județene și centrale, precum și a conducerii spitalului.

De la ora 15:00, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, înconjurat de un sobor de clerici, a oficiat slujba punerii pietrei de temelie pentru noua biserică și a binecuvântat locul unde va fi edificat viitorul lăcaș de cult. Biserica se va construi în curtea spitalului și va purta hramul „Sfântul Apostol și Evanghelist Luca”, păstrând hramul capelei care funcționează în incinta instituției medicale.

La finalul slujbei, Părintele Mitropolit Andrei a rostit un cuvânt de învățătură despre importanța și rolul unui lăcaș de rugăciune în preajma unei unități medicale.

Alocuțiuni au rostit preotul din cadrul Spitalului Clinic Județean de Urgență Bistrița – pr. Alin Miheștian și managerul Spitalului – Gabriel Lazany. Aceștia au mulțumit ierarhului pentru prezență și binecuvântare, precum și tuturor celor implicați în materializarea proiectului de edificare a bisericii. Conform acestora, biserica se va construi exclusiv din donații și sponsorizări, fără a fi utilizate fonduri de la bugetul de stat.

Datorită extinderii și modernizării spitalului, dar și „din motive de siguranță privind securitatea la incendiu, capela creștin-ortodoxă din incinta spitalului va fi relocată, urmând a fi construită o bisericuță de incintă, pe locația fostului punct *Trafo* din fața spitalului”, a declarat managerul Spitalului Clinic Județean de Urgență Bistrița – Gabriel Lazany.

Lăcașul de cult va fi construit în formă de cruce, având 12 m lungime, 6 lățime și 10 înălțime.

Managerul instituției, Gabriel Lazany, a precizat că „până la finalizarea lucrării, serviciile religioase creștin-ortodoxe vor fi oferite atât în locația veche, cât și la patul bolnavului, la solicitarea pacienților sau aparținătorilor, de către preotul Alin Miheștian. Pacienții de alte confesiuni, la solicitare, pot beneficia de servicii religioase care vor fi oferite la pat”.

Modernizarea și extinderea spitalului

Amintim faptul că, la data de 23 martie 2023, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a pus piatra de temelie pentru noua clădire a Spitalului Județean de Urgență Bistrița și a binecuvântat demararea lucrărilor de execuție pentru extinderea pavilionului Spitalului prin construirea unui corp de clădire cu pasarelă de trecere între clădirea existentă și cea propusă.

Proiectul pentru extinderea celei mai importante unități medicale din județul Bistrița-Năsăud, în valoare de aproximativ 100 de milioane de euro, depus de Consiliul Județean Bistrița-Năsăud și Spitalul Județean de Urgență (SJU) Bistrița, a fost aprobat în luna ianuarie 2023, prin Planul Național de Redresare și Reziliență al României (PNRR), conform unui comunicat de presă emis de SJU Bistrița.

Astfel, proiectul este împărțit în 4 mari componente, fiecare dintre acestea reprezentând un obiectiv principal: 1. Extinderea Spitalului Județean de Urgență Bistrița, prin construirea aripii noi, cu pasarelă de trecere între clădirea existentă și cea propusă; 2. Creșterea eficienței energetice la actuala clădire a Spitalului Județean de Urgență Bistrița; 3. Digitalizarea Spitalului Județean de Urgență Bistrița; 4. Dotarea cu echipamente și cu aparatură medicală de ultimă generație.

Preasfințitul Părinte Benedict Bistrițeanul a împlinit 40 de ani de viață

Darius Echim

Preasfințitul Părinte Benedict Bistrițeanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, a împlinit marți, 13 februarie 2024, vârsta de 40 de ani. Tot în această zi, ierarhul a aniversat 4 ani de la data când Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a ales în demnitatea de Episcop-vicar.

Ierarhul și-a sărbătorit ziua de naștere prin rugăciune și mulțumire adusă lui Dumnezeu pentru darul vieții și pentru toate binefacerile revărsate asupra Preasfinției Sale. Cu acest prilej, la Paraclisul Facultății de Teologie Ortodoxă a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, Părintele Episcop-vicar Benedict, care este și cadru universitar al instituției de învățământ teologic, a oficiat Sfânta Liturghie, alături de un sobor de clerici, în frunte cu prodecanul facultății – pr. conf. univ. dr. Adrian Podaru, protopopul de Cluj II – preotul Alexandru Constantin Ciui și preotul Ioan Vesa (Parohia Sartăș) – tatăl ierarhului.

La acest moment aniversar, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, precum și alți ierarhi, clerici, teologi, reprezentanți ai mediului academic, oameni de cultură, oficialități civile și militare au transmis mesaje de felicitare.

Din încredințarea Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, Preasfințitul Părinte Benedict Bistrițeanul este președintele Asociației „Sfântul Nectarie” a Arhiepiscopiei Clujului, asociație care se ocupă de Centrul de Îngrijiri Paliative „Sfântul Nectarie” din Cluj-Napoca și de construirea viitorului Centru de Îngrijiri Paliative Pediatrică „Sfântul Hristofor”. Astfel, Preasfinția Sa coordonează lucrările de edificare a Centrului de Îngrijiri Paliative Pediatrică „Sfântul Hristofor” din localitatea clujeană Sănnicoară, un proiect medico-social al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, care va asista, în mod gratuit, copiii cu boli cronice progresive, în diferite stadii ale bolii.

În toamna anului 2022, la data de 13 octombrie, Înaltpreasfințitul Părinte Andrei și Preasfințitul Părinte Benedict Bistrițeanul au pus piatra de temelie pentru Centrul de Îngrijiri Paliative Pediatrică. Lucrările de construcție au început abia în luna noiembrie 2023. La finalul anului trecut a fost turnată fundația, iar în prezent se lucrează la edificarea demisolului și parterului clădirii.

Spitalul „Sfântul Hristofor” va fi al doilea centru dedicat îngrijirilor paliative construit de Arhiepiscopia Clujului, după Centrul de Îngrijiri Paliative „Sfântul Nectarie”, înființat în anul 2012 de vrednicul de pomenire Episcop Vasile Flueraș (Someșanul).

Cei care doresc să sprijine acest proiect, o pot face donând 2 euro prin SMS, la numărul 8845, cu textul JOY; sau în conturile Asociației „Sfântul Nectarie” Cluj: **Lei - RO83BTRLRONCRT00C6603105; Euro: RO25BTRLE-URCRT00C6603103.**

† **BENEDICT Bistrițeanul**
EPISCOP-VICAR AL ARHIEPISCOPIEI
VADULUI, FELEACULUI ȘI CLUJULUI

Februarie 2024

1 februarie

Face o vizită pe șantierul Centrului de îngrijiri paliative pediatrie „Sfântul Hristofor” din localitatea clujeană Sânnicoară. Este însoțit de Pr. Cristian Moldovan, Directorul Centrului de pelerinaje Renașterea și de Domnul Director Ioan Scuturici, inginer de lucrări.

Face o vizită în ținutul natal.

2 februarie

De praznicul Întâmpinării Domnului, slujește Sfânta Liturghie la Mănăstirea Cășiel din Protopopiatul Dej. Din încredințarea Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Andrei, hirotonește diacon pe teologul Cătălin Mihai Ciurea, viitor preot pe seama Parohiei Măgoaja din același protopopiat.

Cu ocazia Zilei Internaționale a Tineretului Ortodox îi vizitează pe tinerii membri ai ASCOR și ATCOR Cluj-Napoca. Transmite mesajul de binecuvântare al Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Andrei, îi felicită și dialoghează pe diferite teme legate de viața duhovnicească.

3 februarie

În Paraclisul „Sfântul Nicolae” al Facultății de Teologie din Cluj-Napoca, oficiază slujba de Te Deum, în prezența Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Andrei, cu ocazia deschiderii ședinței de lucru a Adunării Eparhiale. În continuare, participă în aula instituției la ședința anuală a Consiliului și Adunării Eparhiale. Rostește un cuvânt festiv.

Oficiază Sfânta Taină a Botezului pentru prunca Ilinca Artiudean în Paraclisul „Sfântul Nicolae” al Facultății de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca.

4 februarie

În Duminica a XV-a după Rusalii săvârșește Sfânta Liturghie alături de Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Andrei în Catedrala Mitropolitană „Adormirea Maicii Domnului” din Cluj-Napoca. Participă în continuare la slujba de parastas pentru adormiții întru Domnul, Episcopul Nicolae Ivan - ctitorul Catedralei Mitropolitane, Mitropolitul Bartolomeu Anania și profesorul, doctor în Medicină, Nicolae Miu.

11 februarie

În Duminica a XXVI-a după Rusalii săvârșește Sfânta Liturghie în Biserica Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil de la Mănăstirea Mihai-Vodă din Turda. Rostește cuvântul de învățătură intitulat: „Încredere în Dumnezeu, încredere în sine”.

12 februarie

Primește la reședința episcopală pe angajații din cadrul Arhiepiscopiei Clujului pentru a-l felicita cu ocazia împlinirii a 40 de ani.

13 februarie

Cu ocazia zilei de naștere, slujește Sfânta Liturghie la Paraclisul „Sfântul Nicolae” al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca.

14 februarie

Program de audiențe la birou.

15 februarie

Slujește Sfânta Liturghie la paraclisul episcopal cu hramul Sfinții Benedict de Nursia și Isaac de Ninive.

Face o vizită pe șantierul Centrului de îngrijiri paliative pediatrie Sfântul Hristofor din localitatea clujeană Sânnicoară. Este însoțit de Domnul Director Ioan Scuturici, inginer de lucrări.

16 februarie

Program de audiențe la birou.

La Opera Națională Română din Cluj-Napoca participă la reprezentația „Evgheni Oneghin” de Piotr Ilici Ceaikovski.

17 februarie

În Biserica Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil din localitatea Sânmărtin, Protopopiatul Cluj I, oficiază Sfânta Taină a Botezului pentru pruncul Matei Damian, fiul familiei Pr. Paroh Simion To-

derean. Rostește un cuvânt de învățătură. Este însoțit de PC Pr. Dan Hognogi, Protopopul de Cluj I.

18 februarie

În Duminica a XXVII-a după Rusalii săvârșește Sfânta Liturghie în Catedrala Mitropolitană Adormirea Maicii Domnului din Cluj-Napoca. Rostește predica intitulată: „Căutând la inima Domnului”.

19 februarie

Vizitează tinerii din cadrul ATCOR Cluj-Napoca.

20 februarie

La Cimitirul Central din Cluj-Napoca oficiază slujba înmormântării adormitului întru Domnul, Paul Popescu, salvamontist decedat în urma unei avalanșe din zona Bălea Lac, județul Sibiu. Rostește un cuvânt de mângâiere.

21 februarie

Program de audiențe la birou.

Seara, în sala Centrului Cultural Dacia din Bistrița, participă la concertul caritabil „Împreună pentru Efrem”. Rostește un cuvânt de binecuvântare.

22 februarie

Face o vizită la Centrul de îngrijiri paliative „Sfântul Nectarie” din Cluj-Napoca unde oficiază slujba de Parastas pentru cei adormiți în decursul lunii ianuarie.

Vizitează șantierul Centrului de îngrijiri paliative pediatrie „Sfântul Hristofor” din localitatea clujeană Sânnicoară. Este însoțit de Domnul Director Ioan Scuturici, inginer de lucrări.

Participă la TVR Cluj în direct la Emisiunea Actual Regional dedicată Centrului de îngrijiri paliative pediatrie „Sfântul Hristofor” din localitatea clujeană Sânnicoară.

23 februarie

Program de audiențe la birou.

PS Episcopul Vicar Benedict Bistrițeanul a oficiat Sfânta Liturghie în biserica Mănăstirii Cășiel, Protopopiatul Dej, la praznicul împăratesc al Întâmpinării Domnului, 2 februarie 2024.

24 februarie

Slujește Sfânta Liturghie la paraclisul episcopal cu hramul „Sfinții Benedict de Nursia și Isaac de Ninive”.

25 februarie

În Duminica a XXXIII-a după Rusalii, săvârșește Sfânta Liturghie în Biserica „Nașterea Maicii Domnului” din localitatea Pata, Protopopiatul Cluj I. Rostește cuvântul de învățătură intitulat: „Cum să învățăm smerenia”. În continuare, oficiază slujba de binecuvântare a capelei mortuare nou-construită prin contribuția Primăriei și a Consiliului Local Apahida. Oferă Ordinul Episcop Nicolae Ivan pentru mireni domnului Grigore Fatî, Primarul Comunei Apahida, și diplome de aleasă cinstire binefăcătorilor din parohie. Este însoțit de PC Pr. Dan Hognogi, Protopopul de Cluj I.

26 februarie

Participă la ședința de lucru a Permanenței Consiliului Eparhial.

27 februarie

Face o vizită Înaltpreasfințitului Părinte Calinic, Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului la Reședința Arhiepiscopală din Curtea de Argeș.

28 februarie

În Aula Magna „Teoctist Patriarhul”, a Palatului Patriarhal din București, participă la slujba de Te Deum și la ședința anuală de lucru a Adunării Naționale Bisericești.

29 februarie

Participă la ședința de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, prezidată de Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

A consemnat **Arhid. Sergiu Iustin Pop**, *secretar de cabinet*

† **ANDREI**
MITROPOLITUL CLUJULUI, MARAMUREȘULUI ȘI
SĂLAJULUI

În fiecare **luni**, între orele 8.00 și 10.00, conduce ședința Consiliului Permanenței Eparhiale.

În fiecare **miercuri**, între orele 20.30 și 21.00, realizează emisiunea „Cuvântul Ierarhului – spiritualitate creștină pe unde herțiene”, pentru postul de radio „Renașterea”.

În fiecare **miercuri** și **vineri**, între orele 10.00 și 15.00, acordă audiențe clerului și credincioșilor.

Februarie 2024

1 februarie

În sala de ședințe a Centrului Eparhial, prezidează comisia de examinare a candidaților participanți la concursul pentru ocuparea posturilor de preot la parohiile Măgoaja (protopopiatul Dej), Chețiu (protopopiatul Beclean) și Sopor de Câmpie (protopopiatul Turda).

În Catedrala Mitropolitană, asistă la Vecernie, slujește la Litie și rostește un cuvânt de învățătură.

În sala principală a Muzeului Mitropoliei de la demisolul Catedralei din Cluj-Napoca, asistă la Conferința „Adevăr și convertire: Paul Kingsnorth”, susținută de părintele profesor Ioan Chirilă și participă la momentul festiv al lansării volumului „Mai putem salva lumea? Confesiunile unui ecologist convertit la Ortodoxie” scris de Paul Kingsnorth. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

2 Februarie (Întâmpinarea Domnului)

Cu prilejul hramului, în biserica de pe strada București din Cluj-Napoca (parohi: Pr. Raul Pap și Pr. Vlad Bob), slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește întru diacon pe tânărul Andrei Ierima.

În Catedrala Mitropolitană, asistă la Vecernie, slujește Acatistul Bunei Vestiri și rostește un cuvânt de învățătură.

3 februarie

La Facultatea de Teologie, prezidează ședința de lucru Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului. În capela instituției de învățământ asistă la slujba de Te-Deum, iar în Aula Mare rostește un cuvânt duhovnicesc.

În Catedrala Mitropolitană, asistă la Vecernie, slujește la Litie și rostește un cuvânt de învățătură.

4 februarie

În Catedrala Mitropolitană, împreună cu Preasfințitul Părinte Benedict Bistrițeanul, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește întru preot, pe seama parohiei Măgoaja, protopopiatul Dej, pe diaconul Cătălin Mihai Ciurea. Oficiază slujba Parastasului în memoria Episcopului Nicolae Ivan, a Mitropolitului Bartolomeu Anania și a profesorului Nicolae Miu. Rostește un cuvânt evocator.

Se reculege, preț de câteva clipe, la mormintele ierarhilor din cripta de la demisolul Catedralei Mitropolitane. Oficiază o scurtă slujbă funebră.

La ceas de seară, în Catedrala Mitropolitană, slujește Vecernia, Paraclisul Maicii Domnului și rostește o cateheză.

5 februarie

În sala de ședințe a Centrului Eparhial, participă la momentul solemn al înființării Asociației „Episcop Nicolae Ivan” pentru intelectualitatea clujeană. Rostește un cuvânt de binecuvântare.

În Biroul Mitropolitan, prezidează întâlnirea comisiei ce se ocupă cu înființarea Mănăstirii „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” de la Dej. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

La Mănăstirea „Adormirea Maicii Domnului” de la Nicula, protopopiatul Gherla, participă la ședința de lucru a comisiei ce se ocupă cu translarea bisericii vechi de zid în cimitirul monahal. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

La Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca, participă la întâlnirea cadrelor didactice cu Rectorul Universității „Babeș Bolyai”, domnul Profesor Univ. Dr. Daniel David. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

6 februarie

La Facultatea de Teologie examinează prima serie a studenților din anul IV la disciplina Spiritualitate Ortodoxă.

În curtea Unității Militare din Bistrița (slujitor: Pr. Cristian Marțian), participă la ceremonialul dezvelirii bustului Generalului Grigore Bălan. Oficiază slujba de sfințire a bustului și rostește un cuvânt de binecuvântare. Oficiază slujba de binecuvântare a noului Pavilion din incinta Brigăzii 81 Mecanizată „General Grigore Bălan” din Bistrița. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

În centrul municipiului Bistrița, cu prilejul împlinirii a 105 ani de la înființarea Unității Militare din oraș, participă la ceremonialul cultural și militar organizat. Oficiază o slujbă de Te-Deum și rostește un cuvânt de învățătură. Conferă Ordinul „Sfântul Ierarh Paho-

mie de la Gledin” domnului Colonel Cristinel-Dumitru Colibaba, comandantul Brigăzii 81 Mecanizată „General Grigore Bălan”, iar Ordinul „Sfinții Martiri și Mărturisitori Năsudeni” îl conferă domnului Colonel Florin Ștefănescu, locțiitor al comandantului și domnului Colonel Alin Florin Marian, șeful Statului Major al brigăzii.

În curtea Spitalului Județean Bistrița-Năsăud (slujitor: Pr. Alin Miheștean), oficiază slujba Punerii Pietrei de Temelie pentru Biserica „Sfântul Apostol Luca”. Rostește un cuvânt de învățătură.

La sediul Consiliului Județean Bistrița-Năsăud, oficiază slujba de Sfințire a apei și cea de binecuvântare a birourilor. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

Face o vizită în localitatea Budacu de Jos, filie a parohiei Buduș, protopopiatul Bistrița (paroh: Pr. Teofil Moldovan), în vederea construirii unui nou Centru Social.

7 februarie

În sala de ședințe a Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, prezidează ședința de lucru cu preoții din eparhie care se ocupă de catehizarea tinerilor. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

În Catedrala Mitropolitană, asistă la Vecernie, slujește Acatistul Mântuitorului Hristos și rostește un cuvânt de învățătură.

8 februarie

Face o vizită în localitatea Dej, pentru a stabili locul pe care va fi construită noua mănăstire urbană cu hramul „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”.

La Mănăstirea „Sfântul Ioan Teologul” de la Pădureni, protopopiatul Turda, oficiază slujba de Sfințire a apei și cea de binecuvântare a noului corp de chilii. Rostește un cuvânt de felicitare.

În sala de festivități a Bibliotecii Central Universitare din Cluj-Napoca, asistă la Conferința „Iuliu Maniu și mișcarea anti-comunistă din Țara Năsăudului”, susținută de domnul profesor Mircea Gelu Buta și la momentul festiv al lansării volumului „Iuliu Maniu și Năsăudul” a aceluiasi Mircea Gelu Buta. Rostește un cuvânt duhovnicesc. Este însoțit de PC Pr. Cornel Gheorghe Copean, consilierul cultural al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului și de domnul secretar eparhial Eugen Adrian Truța.

9 februarie

La Facultatea de Teologie, examinează cea de-a doua serie a studenților din anul IV la disciplina Spiritualitate Ortodoxă.

Face o vizită pe șantierul Centrului misionar-social „Sfântul Apostol Andrei” de pe Calea Turzii, din Cluj-Napoca.

10 februarie

În capela mortuară din Monariu, filie a parohiei Simionești, protopopiatul Bistrița (paroh: Pr. Paul Marian), oficiază slujba înmormântării adormitului întru Domnul, Flaviu, tatăl teologului Ionuț Ceteraș. Rostește un cuvânt de mângâiere. Este însoțit de PCuv. Protos. Natael Zanfirache, de la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca.

În Catedrala Mitropolitană, asistă la Vecernie, slujește la Litie și rostește un cuvânt de învățătură.

11 februarie

La împlinirea a 30 ani de la momentul achiziționării bisericii din Domnești, protopopiatul Bistrița, de la comunitatea de sași din localitate, oficiază slujba de sfințire a noii picturi din pronaosul locașului de cult. Rostește un cuvânt de felicitare.

În biserica din Domnești, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește întru preot, pe seama parohiei Chețiu, protopopiatul Beclean, pe diaconul Andrei Ierima. Acordă părintelui paroh Florin Gordon „Diploma de aleasă cinstire”, iar domnului Ioan Petruș și Leon Hodean le conferă Ordinul „Sfântul Ierarh Pahomie de la Gledin”. Oficiază slujba Parastasului pentru preoții slujitori, ctitori și închinători. Este însoțit de domnul Darius Echim, corespondentul TV Trinitas în Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului.

În Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, slujește Vecernia, Paraclisul Maicii Domnului și rostește o cateheză.

12 – 16 februarie

Face un pelerinaj în nordul Greciei. Vizitează obiective bisericesti și culturale. Marți, 13 februarie, vizitează Mănăstirea „Sfântul Ioan Teologul” de la Souroti, unde se află mormântul Sfântului Paisie Aghioritul, Mănăstirea „Sfânta Anastasia Romana” și biserica din satul Aghios Prodromos. Miercuri, 14 februarie, vizitează biserica din Ouranopolis și Mănăstirea „Sfinții Apostoli Pavel și Sila din Kavala. Joi, 15 februarie, vizitează vestigiile vechiului oraș Filippi, unde a fost încreștinată

prima persoană de pe continentul european, Muzeul Arheologic din Filippi, Mănăstirea înălțată pe locul unde a fost botezată Sfânta Lidia de către Sfântul Apostol Pavel și biserica din Neapole, construită pe locul unde a debarcat Sfântul Pavel pe pământ european. Este însoțit de domnul Eugen Adrian Truța, secretarul eparhial al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

17 februarie

În Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, asistă la Vecernie, slujește la Litie și rostește un cuvânt de învățătură.

18 februarie

Săvârșește slujba de binecuvântare a lucrărilor exterioare realizate la biserica din Caila, protopopiatul Bistrița. Rostește un cuvânt de felicitare.

În biserica din Caila, filie a parohiei Șieu Sfântu, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Din încredințarea Preasfințitului Părinte Timotei, Episcopul Ortodox Român al Spaniei și Portugaliei, îl hirotonește întru diacon pe tânărul Edson Ioan Stoler, ce urmează a fi hirotonit preot pe seama parohiei Aveiro, Portugalia. Hiroteseste întru iconom stavrofor pe părintele paroh Adrian Datu. Acordă distincția „Crucea Transilvană” pentru mireni doamnei Leontina Mărioara Bungărdan. Ordinul „Sfinții Martiri și Mărturisitori Năsudeni” îl conferă domnului Vasile Ovidiu Nușălean și Lucian Lupșa. Ordinul „Episcop Nicolae Ivan” pentru mireni îl conferă domnului Andrei Călin Câmpian, iar Ordinul „Sfântul Ierarh Pahomie de la Gledin” îl conferă domnului Sorin Milica. Domnului Ovidiu Gherman îi conferă Ordinul „Mihai Vodă” pentru mireni. Acordă „Gramata Mitropolitană însoțită de Sfânta Scriptură, cartea de căpătâi a creștinului” domnului Mircea Bălan, Grigore Olimpiu Contra, Ioan Horj și Valentin Țigăuan.

Oficiază slujba de binecuvântare a amplelor lucrări realizate la casa parohială din Șieu Sfântu. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

IPS Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei a oficiat dumnezeiasca liturghie în parohia Monor din județul Bistrița-Năsăud, 25 februarie, 2024.

În Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, slujește Vecernia, Paraclisul Maicii Domnului și rostește o cateheză.

19 februarie

Face o vizită la Mănăstirea „Mihai Vodă” de la Turda. Se întâlnește cu obștea. Rostește un cuvânt duhovnicesc. Este însoțit de PCuv. Arhim. Teofil Tia, decanul Facultății de Teologie din Cluj-Napoca.

20 februarie

Face o vizită pe șantierul de restaurare al Catedralei Mitropolitane din Cluj-Napoca. Este însoțit de domnul Ionuț Bujeniță de la Centrul Eparhial.

21 februarie

În Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, asistă la Vecernie, slujește Acatistul Mântuitorului Hristos și rostește un cuvânt de învățătură.

22 februarie

Oficiază slujba de Sfințire a apei și cea de binecuvântare a noii Capele Mortuare din Panticeu, protopopiatul Dej. Rostește un cuvânt de învățătură. Acordă părintelui paroh Marin Gabriel Peter „Gramata Mitropolitană însoțită de Sfânta Scriptură, cartea de căpătâi a creștinului”, iar domnului primar Răzvan-Adrian Butuza îi conferă Ordinul „Episcop Nicolae Ivan”.

Face o vizită în Cimitirul Eparhial „Sfântul Lazăr” de pe Calea Turzii, din Cluj-Napoca și pe șantierul bisericești din

cimitir (coordonator: Pr. Florin Mărginean). Este însoțit de PC Pr. Alexandru Constantin Ciui, protopopul de Cluj II.

23 februarie

În sesiunea de restanțe îi examinează la disciplina Spiritualitate Ortodoxă pe studenții din anul IV de la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca.

În Catedrala Mitropolitană, slujește Vecernia, Acatistul Bunei Vestiri și rostește un cuvânt de învățătură.

24 februarie

În biserica din Mihăiești, protopopiatul Huedin, oficiază Taina Sfântului Botez pentru pruncul Filip Andrei, fiul părintelui paroh Aurel Duca. Rostește un cuvânt de învățătură.

Oficiază slujba de sfințire a unei noi Troițe și a noului Centru Catehetic construit în curtea bisericii din Mihăiești. Rostește un cuvânt de felicitare. Acordă părintelui paroh Aurel Duca „Diploma de aleasă cinstire”.

În Biserica „Învierea Domnului” din Turda (parohi: Pr. Vasile Știopei și Pr. Ioan-Silvan Someșan), cu prilejul întâlnirii filialei Turda a Asociației „Oastea Domnului”, slujește Vecernia Mare și rostește un cuvânt de învățătură.

25 februarie

În biserica din Monor, protopopiatul Bistrița, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Conferă părintelui paroh Iuliu Ceușan, Ordinul „Mihai Vodă” pentru clerici. Ordinul „Mihai Vodă” pentru mireni îl conferă domnului primar Ioan Cira. Ordinul „Episcop Nicolae Ivan” pentru mireni îl conferă domnului Ioan Neagoș, iar doamnei preotese Camelia Simona Ceușan îi conferă Ordinul „Sfântul Ierarh Pahomie de la Gledin”. Este însoțit de domnul Darius Echim, corespondentul TV Trinitas în Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului.

În Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, slujește Vecernia, Paraclisul Maicii Domnului și rostește o cateheză.

În localitatea Jucu Gară, protopopiatul Cluj I (paroh: Pr. Andrei Pop), oficiază slujba de Sfințire a apei și cea de binecuvântare a noii clădiri a Creșei și Grădiniței cu program prelungit, construită de Primăria Jucu. Rostește un cuvânt de învățătură. Oficiază slujba de sfințire a unei noi Troițe amplasată în curtea Grădiniței din Jucu Gară.

26 februarie

În spațiul expozițional al Muzeului de Artă din Cluj-Napoca, participă la vernisajul Expoziției „Uniforme de onoare. Uniforme de jandarmerie din perioada 1850 – 2024 și lucrări din patrimoniul Muzeului de Artă Cluj-Napoca”, organizată de Inspectoratul Județean de Jandarmi Cluj, cu prilejul împlinirii a 174 ani de la înființarea

27 februarie

Jandarmeriei Române, a 152 ani de la nașterea marelui om de stat Alexandru Vaida Voevod și a 105 ani de la înființarea Jandarmeriei Transilvănene. Rostește un cuvânt de binecuvântare.

În Cimitirul Eparhial „Sfântul Lazăr” de pe Calea Turzii, din Cluj-Napoca (coordonator: Pr. Florin Mărginean), oficiază slujba înmormântării adormitei întru Domnul, Ana Maria Tomoroga, sora geamănă a Andrei Păgășan, redactor la postul de radio „Renașterea”. Rostește un cuvânt de mângâiere.

La Reședința Patriarhală din București, se întâlnește cu Preafericitul Părinte Patriarh Daniel.

28 februarie

În Sala „Europa Christiana” din Palatul Patriarhal din București, asistă la slujba de Te-Deum, iar în Aula „Teoctist Patriarhul”, sub conducerea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, participă la ședința de lucru a Adunării Naționale Bisericești.

29 februarie

În Sala „Europa Christiana” din Palatul Patriarhal din București, asistă la slujba de Te-Deum, iar în Aula „Teoctist Patriarhul”, participă la ședința de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, condusă de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel.

A consemnat Arhid. Claudiu-Ioan Grama

Pagini de jurnal cu mitropolitul Bartolomeu

Dr. Nicoleta Pălimaru

11 februarie 2001

Predica de astăzi a IPS Bartolomeu, a Fiului Risipitor, a fost structurată diferit față de cele din anii trecuți.

Idei din predica de astăzi:

1. „dacă ar fi să cumpănim Sfânta Scriptură în termeni literari, parabola fiului risipitor reprezintă capodopera Noului Testament. Ca orice parabolă, ea izvorăște dintr un mod simplu. Suntem copleșiți de emoții în fața istorisirii acesteia.

Parabola lucrează cu simboluri: fiul cel mare reprezintă echi-librul, iar fiul cel mic reprezintă acea categorie care vrea să plece, să întoarcă spatele tatălui. Tatăl îi respectă libertatea. Dumnezeu l-a creat pe om liber. El respectă libertatea omului. Fiul cel mic este căzut într-o stare de uitare, de rățacire. Există o mare ispită a su-fletului: neantul, necunoscutul incert. Se știe din fizică că vidul atrage. Omul are un frâu: al conștiinței, al propriei măsuri, al bu-nului simț. Desfrânat este cel ce își permite libertăți dăunătoare.

Fiul cel mic nu a socotit că banii se vor termina. După consu-marea banilor, nimeni nu l-a mai recunoscut. Abia atunci el a simțit vidul care la început era o tentație. El a plecat să fie paznic la porci. În acea clipă, s-a creat momentul de cumpănă: deodată s-a scutu-rat, și-a revenit în sine. A avut un punct de sprijin: amintirea tată-lui, care a fost salvatoare. Astfel, și-a propus să meargă la el pentru a-i cere iertare. Această revenire i-a adus umilința: «Nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul Tău».

Observăm o nuanță extraordinară: Tatăl l-a văzut de departe. El îl aștepta. Și îi era dor de el. Dacă i-a lăsat libertatea de a pleca, i-a lăsat-o și pe cea de a reveni. Imaginea fiului este cea a unui cerșetor. Tatălui i s-a făcut milă de el și i-a pus în deget inelul, care e simbolul reaşezării în demnitatea de fiu. Apoi, a urmat ospățul.

2. atitudinea fiului mai mare a fost de invidie. Tatăl îi spune: «Tu pururea ești cu Mine». Oare este puțin lucru să spună Tatăl: «Toate ale Mele, ale tale sunt?»

Importantă este întoarcerea fiului mic: «mare bucurie au înge-rii din cer pentru cei ce se pocăiesc».

Există în viața fiecărui om o clipă de uitare, de descumpănire care duce la îndepărtarea de Dumnezeu. Important este să-ți revii în firea ta, să ai acel moment de re-trezire. Contează să porți amin-tirea părintelui pentru a avea de ce să te agăți.

Primejdia mare este aceea de a ameți în vârful muntelui. În fundul prăpastiei se găsește un punct de sprijin. Tatăl întotdeau-na te așteaptă, te iubește, te iartă. Pentru el important este nu că ai plecat, ci că te-ai întors”.

Valeriu Anania în volumul *De dincolo de ape* (cu postfața sem-nată de Nicu Turcan), se confesează: „Principalul mobil al scrisului meu e sentimentul datoriei”. Mă gândesc să fac o prezentare ace-s-tei cărți. Paginile despre Constantin Brâncuși sunt profunde: „în galeria Brâncuși (Muzeul de Artă din New York), străjuită de un paznic somnoros, *Măiastra* se ruga în tăcere, ca un clopot sub turla căruia se ține iarmarocul. M-am rugat și eu cu ea, preț de un ceas, într-o sângerare de suflet (...). Arta lui Brâncuși e o artă mo-dernă, nu prin denunțare, ci prin renunțare!... Opera lui Brâncuși e restaurarea genezei”. (pp. 80-81).

De asemenea, ți se așază la inimă paginile despre M. Sadoveanu, a cărui limbă e „reașezată pe temeliile ei” (p. 133), T. Arghezi, Ion Luca, George Uscătescu și Richard Bach, cu cartea *Pescărușul*.

4 martie 2001

Am fost de două ori la prof. Ion Vartic (la Teatru) pentru ma-terialul despre dramaturgia lui Valeriu Anania, publicat în revista *Tribuna* în 1970. Am discutat și despre un posibil interviu legat de dramaturgia lui Valeriu Anania. Ar dori să revadă toate piesele: „Sunt mai pretențios”, mi-a răspuns.

Zilele trecute am vorbit și cu criticul de teatru Dumitru Chirilă de la Oradea să trimită un material despre teatrul lui Valeriu Ana-nia pentru volumul omagial *Logos*, structurat în cinci părți (Ierarhul, Teologul, Scriitorul, Părintele Anania și Studii teologice).

5 martie 2001

IPS Bartolomeu a fost supărat pe noi, cei de la editură că nu am fost suficient de atenți cu munca la Biblie: „Biblia nu e o carte oa-recare”, a spus IPS Bartolomeu. S-au scăpat la corectură și la teh-noredactare greșeli de nume, la note, la apostrof, la majuscule.

„Textul biblic trebuie privit în particular, văzute greșelile, dar și în ansamblu. Fără ansamblu nu s-a făcut mai nimic”, a mai spus IPS Bartolomeu. El voia ca aceasta să fie ediția defi-nitivă. Am văzut deja cum arată primele pagini (ediția jubili-ară aprobată de Sfântul Sinod).

Ultimele texte trimise Sinodului au trecut o dată pe la Maria și pe la mine, apoi le-a văzut IPS Bartolomeu. Înaltul are regulile sale gramaticale, aş putea spune. Cel puțin în ceea ce privește apostro-ful sau î (pogorît). Înaltul scrie cu î, dar pentru verbul a coborî, folosește â (coborât). Verbul „a pogorî” are un regim special.

De mai multe ori îmi vine în minte acea povestire „Se caută o greșeală”.

IPS Bartolomeu este un bun scriitor și un bun teolog. Are și propriile reguli gramaticale, după cum le-au avut M. Sadoveanu, Mircea Zăciu, Marian Papahagi sau filosoful Constantin Noica.

Am învățat multe de la părintele Anania și încă mai învăț. Munca la Biblie este ceva unic și cred că minunea creștinului este Biblia. Orice om de litere, orice scriitor ar trebui să o parcurgă frecvent. Dar ineditul Bibliei IPS Bartolomeu îl constituie notele de subsol și comentariile avizate.

Peste atenția, munca încordată, peste satisfacțiile suflotești și culturale, se adaugă faptul că suntem remunerați din buzu-narul Înaltului.

Înaltul mai spunea că nu se grăbește cu tipărirea Bibliei, că trebuie corectat serios la ea. Are o conștiință extraordinară, la care se adaugă experiența de o viață pe texte.

Actualmente, pentru IPS Bartolomeu cel mai important lucru este Biblia.

16 martie 2001

Măine este ziua de naștere a IPS Bartolomeu (80 de ani). În seara asta, am văzut cele două cărți aniversare: volumul omagial *Logos* și piesa *Hoțul de mângăritare*, la care am lucrat cu toții (Maria, Călin, Eugen și eu).

Piesa *Hoțul de mângăritare* am corectat-o direct de pe manus-crisul pe care mi l-a încredințat Înaltul, păstrat (în creion din 1952) de către fratele lui, Dumitru. A apărut și un CD cu IPS Bartolomeu, de care s-a ocupat Radu Preda, iar de volumul *Logos* tot el împr-e-ună cu pr. Ștefan Iloaie.

17 martie 2001

În această seară, la Teatrul Național a avut loc spectacolul „Arhiepiscopul Bartolomeu la 80 de ani”. A fost solemn, chiar dacă Înaltpreasfințitului nu-i place să fie sărbătorit (ar fi pre-ferat liniștea de la Nicula).

Au luat cuvântul prof. Andrei Marga și prof. Ioan Vartic. Spectacolul s-a desfășurat cu studenți de la actorie și Con-servator (imagine, mișcare, muzică), iar la sfârșit s-au lansat cele două cărți și CD-ul.

IPS Bartolomeu a vorbit foarte scurt, precizând:

„Cu ochiul meu veghetor nu am putut controla acest eveniment, în sensul pregătirii lui. Totul a fost o conspirație. Nu se va mai întâmpla așa la 90 de ani”. A urmat un val de râsete și aplauze.

„ Literatura este o vocație, un mod de a fi” (IPS Bartolomeu).

18 martie 2001, catedrala din Cluj

De ziua IPS Bartolomeu, la catedrală Sfânta Liturghie a fost oficiată de către PF Teotist, care a rostit și cuvântul de învățătură, împreună cu un sobor de arhierei, preoți și diaconi.

Imens de multă lume la acest eveniment. După Sfânta Liturghie, a avut loc slujba de Te-Deum pentru IPS Bartolomeu. Evanghelia care s-a citit la această slujbă a fost de la Sfântul Apostol și Evan-ghelist Marcu referitoare la rugăciune, o pericopă îndrăgită de IPS

Bartolomeu: „Pe toate câte le veți cere rugându-vă, să credeți că le-ați și primit și le veți avea”.

După PF Patriarh, a luat cuvântul IPS Bartolomeu, care a împărtășit sentimentul cu care întâmpină ziua de azi: „Sentimentul datoriei de a mulțumi. Mulțumire și laudă Îi aduc lui Dumnezeu pentru viața Sa în curgere, Maicii Sale, sfinților îngeri și sfinților. Mulțumire aduc părinților mei. Lui Dumnezeu Îi mulțumesc pen-tru cei doi talanți: al slujirii lui Dumnezeu și al slujirii limbii româ-ne. La 12 ani s-a petrecut un eveniment capital. Mama m-a înscris la seminarul din București. Acesta a fost drumul slujirii lui Dum-nezeu și al culturii. Binecuvântat fie sufletul mamei mele. În clasa a patra, la 10 ani, învățătorul Nae Bădiță a citit prima mea creație literară. Încurajarea lui mi-a deschis aripile. Acum, noua tălmăcire a Sfintei Scripturi, la îndemnul lui Dumitru Fecioru, de care m-am legat cu jurământ să termin de unul singur diortosirea Bibliei.

Viața mea a fost plină de cotituri, prăbușiri și înălțări năpraznice.

Domnul este ajutorul meu, de cine mă voi teme?, spuneam când îmi era bine.

Toiagul Tău și varga Ta m-au mângâiat, rosteam când îmi era greu.

În toate m-am liniștit și mi-am găsit echilibrul.

Dumnezeu m-a chemat pe mine la Facultatea de Medicină, tot El m-a chemat aici, la Cluj, acum opt ani. Nu se întâmplă nimic fără voia lui Dumnezeu. O spun din credința și experiența mea.

Le mulțumesc profesorilor mei, celor ce m-au îndrumat la Facultatea de Teologie, celor ce m-au ajutat în cultură (scriitori, dascăli), celor care m-au ținut aproape de ei. De-a lungul vieții mele Dumnezeu m-a ajutat să slujesc Biserica și limba română. M-a purtat și în sus și în jos, și în genună și în azur. Am învățat un lucru din toate acestea: în fundul prăpastiei să nu disperî și în vârful muntelui să nu amețești.

Cunoașteți-vă măsura, puterile, limitele și împreună cu Hristos veți birui!

Îndrăzniți!

Aveți încredere în Dumnezeu și în voi!

Păstrați dreapta măsură, calea de mijloc.

Tuturor le doresc optimism și putere de muncă!”

A fost cea mai emoționantă mărturie, cea mai înălțătoare ru-găciune de mulțumire! „Evharisto”, a mulțumi.

2 aprilie 2001

Am fost la IPS Bartolomeu să corecteze *Pastorala de Înviere*, unde am găsit lucruri noi și frumoase față de cele de anul trecut. Am discutat despre *Biblie*, pentru că i-am dus și corectura la cartea lui Baruh. Și aici am întâlnit formulări adânci. De exemplu, în capito-lul 3, dedicat înțelepciunii: „Doamne Atotțiitorule, Dumnezeul lui Israel, un suflet strămtorat și un duh necăjit strigă către Tine” (...) „Ascultă, Israele, poruncile vieții tale, pleacă-ți urechea ca să cunoști Înțelepciunea!” (...) „Învață unde e înțelepciunea / unde e tăria, unde e priceperea, / aceea de a ști totodată / unde e lungimea zile-lor și viața, / unde e lumina ochilor și pacea. / Cine a aflat locul ei, (al Înțelepciunii)?/ Cine a intrat în vistiriile ei?”

În una din note, IPS Bartolomeu explică:

„De-a lungul poemului, autorul folosește câțiva termeni înrudiți în sens și diferiți în nuanță: înțelepciune, știință, cunoaștere, price-pere, iscusință. Principalul accent cade pe înțelepciunea practică”.

IPS Bartolomeu spunea că Biblia trebuie să fie gata până în luna septembrie. Prin urmare, noi cei din redacție trebuie să lucrăm serios la ea, să fim atenți. Amintea despre modul de lucru al scriitorului Balzac, care scria mult și apoi dădea colaboratori-lor săi pentru a corecta, a vedea cele scrise, fiindcă uneori se strecurau greșeli de ortografie.

Seara, la vecernie, IPS Bartolomeu a vorbit despre singură-tatea lui Iisus, care a fost de două feluri: asumată și impusă (în suferințele și patimile Sale). „Noi nu trebuie să uităm singurăta-tea Lui. În această săptămână și noi avem nevoie de singurătate, de însingurare, fie în grădina botanică, în parc, pe o alee sau în cimitir. Aceasta este o singurătate creatoare și nu devastatoare. Te cercetezi pe tine, măcar de două ori pe săptămână. Stresul, bombardarea cu informații, mass media, violența duc la polua-rea sufletului. De aceea este nevoie de însingurare, singurătate, care este posibilă și în viața socială, familială”.

Redactor responsabil:

Pr. Florin-Cătălin Ghiț

Tehnoredactor: Pr. Eugen Mera

DIFUZAREA:

Pr. Nicolae-Dragoș Kerekes

COLABORATORI PERMANENȚI:

Mircea-Gheorghe Abrudan, Mircea-Gelu Buta, Darius Echim, Arhid. Claudiu Ioan Grama, Protos. Maxim (Morariu), Nicoleta Pălimaru, Elena Părvu, Arhid. Sergiu Iustin Pop, Pr. Stelian Tofană, Eugen Adrian Truța.

COMITETUL DE REDACȚIE:

Președinte:

IPS Arhiepiscop și Mitropolit ANDREI ANDREICUȚ

Vicepreședinte:

PS Episcop-Vicar BENEDICT BISTRIȚEANUL

Membri:

Consilier cultural Pr. dr. Cornel Coprean, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, Pr. prof. dr. Liviu Vidican-Manci

Directorul Editurii Renașterea:

Pr. dr. Cătălin Pălimaru

RENAȘTEREA

Editura Renașterea * Piața Avram Iancu, 18
400117, Cluj-Napoca * Telefon / Fax 0264-59-96-49
Internet: www.renasterea-cluj.ro
E-mail: revista.renasterea@gmail.com

CUI (CF) 4547095
IBAN: RO84 BTRL 0130 1205 P129 1800
Banca Transilvania, Cluj (Revista RENĂȘTEREA)
ISSN: 1223-4435

Micile bucurii și începutul de primăvară în ASCOR

Maria Fărcaș

S-a încheiat, cu ajutorul lui Dumnezeu, perioada cea mai aglomerată din viața de student, sesiunea. Chiar dacă fiecare dintre noi a fost prins de și acaparat, mai mult sau mai puțin de presiunea și de stresul examenelor, ne-am găsit odihna unii în ceilalți, la ASCOR. Pe tot parcursul sesiunii, am încercat să ținem aproape, să ne dăm timp să ne bucurăm împreună, pentru a înțelege și pentru a ne reaminti constant că nu toate se rezumă la performanțele din sesiune. Așa, am continuat să ne vedem în fiecare marți, în cadrul întâlnirilor săptămânale, dar și în contextul unor ieșiri gândite ca pauze de la învățat – plimbări prin natură, seri de jocuri de societate sau drumeții pe munte.

Activitatea cea mai reprezentativă pentru această perioadă a anului, venirea primăverii, este, de câțiva ani, atelierul de confecționat măștișoare. Pe parcursul ultimelor săptămâni, întâlnirile noastre de marți s-au transformat în ateliere de lucru manual, în cadrul cărora am realizat măștișoare, fie pictând pe lemn, fie croșetând. Deși întâlnirile au fost mai statice, bucuria a venit din împreună lucrare, din momentele de tihnă și din discuții, totul s-a redus la a fi unii cu ceilalți pentru a face o bucurie celor din jurul nostru. O parte dintre măștișoarele pe care le-am făcut au fost vândute în cadrul a două târguri caritabile, care au avut ca scop finanțarea bursei „Sfântul Vasile cel Mare”, care este acordată de către ASCOR Cluj-Napoca, iar altele au fost împărțite femeilor aflate în spitale.

Vineri, pe data de 1 martie, o parte dintre noi au vizitat pacientele spitalelor Medicală III și ale Centrului de îngrijiri paliative „Sfântul Nectarie”, pentru a le vesti sosirea primăverii și pentru a le dărui, din partea asociației, câte un măștișor. Experiența din spitale a fost una deosebită, o adevărată lecție despre nădejde și continuare, primită de la oameni care se află în situații cu adevărat dificile.

În perioada care urmează, ne pregătim încet pentru începutul Postului Mare și pentru serile duhovnicești din cadrul acestuia. Cu toate acestea, până atunci, vom avea parte de o conferință cu Klaus Kenneth, autorul cărții *Două milioane de kilometri în căutarea adevărului*, care ne va împărtăși mai multe din experiența lui de viață, despre parcursul convertirii sale și despre descoperirea Ortodoxiei, după ce a poposit prin majoritatea religiilor.

Să ajute Dumnezeu să putem să le ducem pe toate la bun sfârșit, spre folosul nostru și al celorlalți, ca să ne putem bucura, atunci când va fi vremea, de vederea Chipului Celui Înviaț!

Copiii lui Cain – căutarea asiduă a performanței

Maria-Magdalena Goia

Adam și Eva au mâncat în Rai din pomul oprit. Rodul neascultării lor s-a văzut în copiii lor: Cain l-a ucis pe fratele său Abel. Apoi, odată cu dubla crimă comisă de Lameh (Facerea 4, 23), urmașul lui Cain, păcatul a început să se multiplice rapid în lume. Tubalcain, unul dintre fiii lui Lameh, a ajuns să fie făurar de unelte de aramă și de fier (Facerea 4, 22), fiind primul despre care se spune vreodată că a avut o astfel de îndeletnicire. Despre copiii lui Set (cel pe care l-au zămislit Adam și Eva în locul lui Abel, ucis de Cain) nu se spune că ar fi inventat ceva. Dar Tubalcain, care venea dintr-un neam în care păcatul își făcuse lucrarea, a simțit probabil apăsarea răului în sufletul său; de aceea, calitatea sa de inventator pare să fie legată de încercarea lui de a scăpa de această apăsare prin forțele proprii. Cartea Genezei păstrează numele urmașilor lui Adam care l-au căutat pe Dumnezeu înainte de orice altceva (Enoh, Set) și reține preocuparea lor pentru cele duhovnicești. Despre Tubalcain nu se spune că pune mai presus de toate legătura cu Dumnezeu; ce era definitoriu pentru el nu era credința, ci faptul că a folosit pentru prima dată focul, metalul și forța – prin aceasta rămânând în istorie.

De la Tubalcain până în prezent, una dintre preocupările majore ale umanității a constat în perfecționarea continuă a uneltelor. De la topor, săgeată, roată, la tiparniță, locomotivă cu aburi, motoare, electricitate și inteligență artificială – strădania lumii în această direcție nu a încetat, nici nu a obosit vreodată. Rezultatele însă, oricât de mult l-au entuziasmat pe om, nu l-au mulțumit niciodată suficient, folosindu-le adesea spre răul său și al celorlalți. Încă din vechime, omul s-a încrezut în puterea sa și a lucrurilor ieșite din mâna sa, așa cum se încrede și în prezent. Dar proiecția sa în ceea ce privește capacitățile viitoare ale instrumentelor pe care le fabrică a devenit înfricoșătoare. Aceasta, deoarece, dacă până acum omul se considera stăpânul uneltelor, astăzi, când lumea e tot mai tehnologizată, el ajunge să se înfrățască cu uneltele. Astfel, e propovăduit tot mai mult și în diverse forme un curent numit transumanism, care urmărește o hibridare a omului cu mașina (cu inteligența artificială) ajungându-se până la a se vorbi despre transformarea ființei umane într-o „nouă specie”.

Unelte, mașini, inteligență artificială

Omul și-a confecționat de-a lungul timpului unelte prin care să-și sporească capacitățile motrice, senzoriale și intelectuale. Uneltele l-au ajutat să supraviețuiască, să-și îmbunătățească sănătatea trupului, să lucreze mai ușor și mai mult. În contemporaneitate, produse cu un grad înalt de tehnologizare ne acaparează viața. Le întâlnim peste tot: la serviciu, acasă, pe stradă, în instituții publice, în școli și spitale etc.

În funcție de intenția și scopul cu care omul a folosit-o, tehnologia, cu toate realizările ei, a avut în decursul istoriei atât aspecte pozitive, cât și negative (de exemplu, revoluția industrială din secolul al XIX-lea a înlesnit desfășurarea unor războaie la scară mondială). În perioada actuală, însă, răspândirea produselor cu un grad înalt de tehnologizare în întreaga lume și la nivel de masă a adus cu sine, din perspectiva unor filosofi precum Jaques Ellul, o modificare de substanță în raporturile om-tehnică. Astfel, tehnologia, dintr-un instrument de care ne slujim, cum era folosită în trecut, devine un mediu în care ne desfășurăm viața (Jaques Ellul, citat de Adrian Lemeni, în „Tehnologia și societatea contemporană”). Mai mult decât atât, tehnologiile moderne cresc complexitatea vieții oamenilor în așa măsură încât apare tentația abandonării puterii decizionale în seama unor entități non-umane. Pe acest fond, sociologul Alain Touraine definea societatea contemporană ca fiind una postindustrială sau „programată” și vorbea despre emergența unor noi clase sociale – tehnocrații, burocratii, experții (Alain Touraine, citat

de Adrian Lemeni, în „Tehnologia și societatea contemporană”). Prin urmare, tehnologia aduce o serie de limitări în cazul unor categorii sociale care trebuie să urmeze standarde impuse „obiectiv” din exterior. Totodată, progresele tehnicii pot avea consecințe limitatoare și la nivel individual, în ceea ce privește nivelul capacităților fizice și mentale ale oamenilor. În condițiile în care informații, date istorice, texte literare sunt disponibile la o simplă căutare pe internet, este nevoie de un efort de voință sporit pentru ca omul să-și mai antreneze memoria pentru a reține ceva; la fel stau lucrurile și în cazul calculelor matematice pentru care ne-am obișnuit să utilizăm calculatoarele de birou. În același timp, faptul că dependența de dispozitivele electronice se dezvoltă în detrimentul legăturii cu lumea reală și a implicării persoanei umane în comunitate este ceva ce se poate vedea cu ochiul liber, chiar în sânul propriilor familii.

O idee vehiculată de adepții tehnologiei ca scop în sine este aceea că, accesând potențialitățile noilor tehnologii, omul va avea tot mai mult timp liber pe care îl va putea folosi pentru a se relaxa. Realitatea dovedește însă că, pe măsură ce gradul de tehnologizare crește, omul este supus unui volum tot mai mare de informații pe care trebuie să le proceseze și este tot mai mult solicitat să se încadreze în criterii de eficiență și de progres continuu. Modul în care viața se desfășoară astăzi la nivel social pare de neconceput fără respectarea unor termene-limită și însușirea a tot mai multe coduri și proceduri standard.

O altă promisiune vehiculată este legată de stimularea creativității (articolul „Creativitatea”; Greg Satell, „How Technology Enhances Creativity”). Creativitatea este însă în acest caz privită mai degrabă ca opțiunea de a alege între mai multe modele predefinite și de a le combina în forme variate, decât abilitatea omului de a produce lucruri autentice. Creativitatea nu poate avea ca sursă o realitate limitată și deja cunoscută; ea nu se poate manifesta deoarece omului i se furnizează în mod controlat o multitudine de conținuturi prestabilite, permițându-i-se mișcarea doar în cadrul unor variante deja setate, conform logicii funcționării tehnicii. Aceste contexte nu pot să ducă decât la o falsă libertate de a alege și la o pseudocreativitate. Mai mult decât atât, o astfel de creativitate promovată prin prisma tehnologiei e din ce în ce mai mult legată de necesitățile comerțului și apreciată aproape exclusiv din această perspectivă. Filosoful român Ovidiu Hurdzeu, care a trăit în Silicon Valley, SUA și a observat îndeaproape felul în care progresul tehnic și științific afectează umanitatea, aprecia: „Datorită caracterului lor elastic, rețelele tehnologice permit, uneori chiar încurajează, jocul diferențelor, elanurile creativității, inițiativa personală, non-conformismul și dimensiunea ludică a individului. Toate însă bine temperate, reduse la o repetiție de gesturi formalizate, așa încât să nu intre în conflict sau în contratimp cu rațiunea utilitară a Angrenajului” (Ovidiu Hurdzeu, *Sclavii fericiți. Lumea văzută din Silicon Valley*, p. 199). Sursa creativității autentice nu poate veni decât din legătura cu Cel Care a creat totul în libertate și la Care este Izvorul vieții, Puterea ziditoare.

Supra-omul și o altfel de conștiință

O îmbrățișare radicală a progresului tehnologic, mergând până la considerarea acestuia ca sursă a izbăvirii, este propovăduită astăzi de o serie de oameni de știință (și nu numai), adepți ai mișcării numite *transumanism*. Transumanismul pleacă de la premisa că evoluția speciei umane nu s-a încheiat; potrivit lor, ea trebuie să continue până la depășirea actualei condiții a omului, respectiv transformarea ființei umane într-o entitate hibridă ori mai bine zis într-o altă formă de viață, în care să se îmbine știința materialelor cu biologia.

O astfel de viziune s-a dezvoltat odată cu evoluția științei și a tehnicii și este luată în considerare în contextul în care există și sunt deja puse în practică o serie de modificări genetice sau înlocuiri ale unor organe ale corpului omenesc, pierdute sau distruse, cu altele bionice. Ray Kurzweil, un promotor celebru al inteligenței artificiale și angajat al com-

paniei Google, susține că sănătatea poate fi reprogramată. În acest scop, declară el, într-un viitor nu foarte îndepărtat se vor crea computere de dimensiunea unei celule și o mulțime de nano-roboti vor fi inserați în organismul uman pentru a reface sistemul imunitar, pentru a vindeca instant orice boală și, nu în ultimul rând, pentru a optimiza inteligența (Vlad Barza, „Cum vede viitorul Ray Kurzweil, directorul Google care caută «nemurirea»: Ne vom putea conecta la internet fără a avea nevoie de vreun dispozitiv, ci doar prin mini-computere introduse în sânge”).

Adepții transumanismului merg chiar mai departe de atât. Ei încearcă să construiască mașinării suficient de complexe pentru a permite scanarea întregii activități a creierului, copierea și descărcarea acesteia într-un cip, ca o formă de a prelungi la nesfârșit viața – deși în realitate nu se realizează decât o simulare într-un computer a activității mentale a omului. Scopul final al acestor demersuri „este de a susține viața pentru totdeauna, și, probabil, de a-i „învia” pe cei morți” (Irina Bakó, „TIL: Transhumanism, singularitate și viață veșnică”).

Transumanismul aruncă în joc concepte de importanță maximală, cum sunt cele de „viață veșnică”, „liber arbitru” sau „conștiință”. Definitorii pentru viața religioasă, ele nu sunt respinse, dar se încearcă o redefinire a lor, schimbându-li-se sensul. „Viața veșnică” e văzută ca o prelungire a existenței pe timp nedeterminat în mediul virtual, iar „liberul arbitru” este limitat la setările pe care omul le face atunci când creează produse din sfera inteligenței artificiale.

Termenul de „conștiință” este însă utilizat fără a fi definit; și pentru că o definiție clară nu se poate da, căci duhul nu poate fi închis în literă, sensul conceptului este falsificat. „Conștiință”, în accepțiunea celor ce nu cred în Dumnezeu, este văzută oricum ca un produs al sistemului nervos și nimic mai mult, ca o executare a unor algoritmi în creierul uman (Maria Trimarchi, „Is it possible to digitize human consciousness?”). Refuzând să vadă originea ei dumnezeiască, transumanismul preferă să creadă că problema conștiinței depinde doar de o complexitate a condițiilor. Astfel, se speră că odată cu procesarea unui volum și mai mare de informații și prin stabilirea a și mai multe conexiuni este posibilă recrearea a ceva asimilabil noțiunii de „conștiință”. Se vedește aici adevărul cuvintelor Sfântului Nicolae Velimirovici, care spunea că, atunci când omul Îl leapădă pe Dumnezeu, totdeauna va dori să pună în locul Lui mai mulți idoli, întrucât mereu mai rămâne un aspect care nu a fost acoperit (Episcopul Nicolae Velimirovici, *Războiul și Biblia – proorocii la început de veac*, p. 158).

Pentru a alimenta imaginația oamenilor, lansând ca plauzibilă ipoteza implementării liberului arbitru la mașinării, totul se aruncă într-o zonă a necunoscutului și a posibilului. Astfel, se vorbește despre probabilitatea ca într-o zi calculatoarele să proceseze atât de repede informația, încât oamenii să nu le mai poată controla, producându-se un fenomen similar găurilor negre din fizică. Grație acestui fenomen, se spune, roboții ar putea căpăta „liber arbitru” sau „conștiință”. Realitatea este că un sistem informatic poate să funcționeze într-un mod neprevăzut de noi. Însă felul său de a funcționa, indiferent care ar fi acesta, se bazează pe conținuturi care i-au fost deja setate de către om; nu e cu puțință ca un computer să fie independent de acestea; este închis în ele deoarece din ele este constituit. În cazul calculatoarelor, revelația nu e posibilă, întrucât, inteligența artificială nu poate alege decât între două variante care sunt deja setate de om, criteriile în funcție de care alege o variantă sau alta fiind prestabilite tot de către om.

Studiile nu pot defini conștiința; ele vorbesc doar despre ce se întâmplă cu omul când folosește conștiința și de ce nu există aceasta. Conștiința este legată nemijlocit de chipul lui Dumnezeu. Conștiința presupune să alegi, să deosebești binele de rău, și adevărul de minciună. Printre altele, conștiința presupune o recunoaștere a virtuților, niciunul din instrumentele tehnice neputând asigura prin sine dobândirea virtuților. Problema dobândirii virtuților, a efortului personal este cu totul străină concepției transumaniste. Aceasta vorbește de o morală deja setată în genomul uman artificial creat, cu alte cuvinte, dacă omul transumanizat va alege binele, îl va alege pentru că așa a fost setat, iar nu pentru că așa dorește el cu adevărat – va fi o alegere lipsită de libertate. Nu se vorbește despre cine va seta acea morală și cum îi va stabili coordonatele.

De la idoli la roboți

În vremurile Vechiului Testament, Prorocul Isaia deplângea închinarea oamenilor la idoli și surprindea toată absurditatea credinței în acești idoli, chiar și din punct de vedere logic: *Lemnarul întinde sfoara, face un semn cu plumbul. El lu-*

crează cu sculele lui și măsoară cu compasul. El face lucrul lui după chipul unui om, după frumoasa înfățișare a unui pământean [...] El și-a tăiat un cedru, sau a luat chiparos sau stejar... Omul se slujește de ei pentru aprins focul [...] El îi arde ca să coacă pâinea, ba mai mult, tot din el face și un dumnezeu și se închină la el [...] El a ars jumătate din lemne, a fript pe jeratic carne pe care o mănâncă și se satură [...] Și cu ce a rămas, el face un dumnezeu, un idol pe care îl cinstește și căruia i se închină și căruia se roagă zicând: „Izbăvește-mă, că tu ești dumnezeul meu!” (Isaia 44, 13-17).

Cuvintele Prorocului Isaia sunt la fel de actuale și astăzi. Doar instrumentele și materialele utilizate de om s-au schimbat, intențiile și gândurile care îl animă în lucrarea sa dovedindu-se a fi aceleași. Dacă în vechime omul folosea ciocanul și compasul, idolatrizând ceea ce prelucra cu aceste unelte, astăzi, când lucrează cu inteligența artificială, a ajuns să idolatrizeze produsele care încorporează inteligența artificială. Cu toate acestea, o schimbare se observă, însă ea e legată mai degrabă de o adâncire și mai mare în rău. În acest sens, dacă în trecut oamenii credeau totuși într-un zeu exterior, astăzi, ei își doresc să încorporeze în ei înșiși acei zei ai inteligenței artificiale pe care și-i imaginează, pentru a nu se mai subordona niciunei puteri.

Evoluția tehnologică nu a distrus prin sine credințele păgâne sau ereziile creștine; dimpotrivă, acestea s-au putut strecura ușor în formele noilor cuceriri ale științei și tehnicii, cum arăta Cuviosul Serafim Rose vorbind despre fenomenele OZN în *Ortodoxia și religia viitorului*. În ceea ce privește concepția transumanistă, chiar și în rândul oamenilor de știință sau al jurnaliștilor, s-a remarcat că aceasta reprezintă „într-un fel o nouă încarnare a gnosticismului” (C. Christopher Hook, hematolog la Clinica Mayo din Minnesota și bioetician, „The Techno Sapiens Are Coming”) sau că este tributară panteismului din religiile extrem-orientale (Linda Kimball, „Modern gnostic physicists and transhumanists: the world is a computer simulation in the minds of robotic overlords”).

Transumanismul are la bază gnosticismul, de vreme ce urmărește depășirea trupului biologic, cu toate limitele și smerenia lui. Teoria transumanistă se construiește pe două dihotomii: intelect – corp uman, respectiv lumea virtuală, „pură” – lumea biologicului, „impură”. Totodată, prin scopurile urmărite și prin presupusul mod de realizare a acestora, transumanismul se vedește a avea o rădăcină comună cu cea a religiilor orientale păgâne. Astfel, transumanismul, asemeni budismului, vine cu promisiunea de a oferi omului o cale de a scăpa de suferință, de bătrânețe, boală, moarte – adică de răul fizic. Problema păcatului și a modului în care ne putem izbăvi de el nu intră în preocupările transumanismului, după cum nu intră nici în cele ale budiștilor. Mai mult, putem afirma că pentru transumanism, un robot cu o funcționare perfectă este un echivalent al sfântului.

Totodată, „conform viziunii budiste asupra minții și a conștiinței, orice formă de inteligență este una artificială”, omul având capacitatea continuă de a se reprograma mental printr-o serie de „tehnici spirituale” (Andrew Cvercko, „No Form, Feelings, Perceptions, Mental Formations, Consciousness: A Buddhist Perspective on AI”). De aceea, unii consideră că budismul ar fi susceptibil să îmbrățișeze fără rezerve inteligența artificială mai mult decât alte religii, iar în acest context prezența în templul budist Longquan din apropierea Beijingului a unui călugăr-robot denumit Xian'er nu mai este un fapt care să surprindă (Adrian Popa, „Robotul călugăr budist îți poate explica ce este iubirea”).

În ceea ce îi privește pe oamenii de știință adepți ai transumanismului, unele dintre declarațiile lor trădează faptul că au o viziune comună cu cea a religiilor păgâne. Astfel, în contextul în care explica posibilitatea încărcării minții umane pe un computer, Ray Kurzweil susținea: „Conștiința, liberul arbitru și identitatea nu sunt limitate la un singur trup” – afirmație care trimite la teoria migrației sufletelor din religiile extrem orientale. Mai mult decât atât, înșiși cercetătorii preocupați de dezvoltarea inteligenței artificiale au mărturisit că sunt adepți ori practicanți ai religiilor orientale păgâne. În cartea sa, *How to Create a Mind: The Secret of Human Thought Revealed*, Ray Kurzweil mărturisește că practică meditația transcendențială, iar Steve Jobs, fondatorul firmei Apple Computer, a afirmat că „meditația Zen a influențat designul produselor sale” (Camelia Sisea, „Cea mai nouă armă a companiilor: etica budistă și profitul occidental”).

Când conceptele devin confuze, Sfinții Părinți ne ajută să discernem

Domnul Hristos ne-a avertizat că la sfârșitul vremurilor se

vor ridica hristoși mincinoși și prooroci mincinoși și vor da semne mari și chiar minuni, ca să amăgească, de va fi cu puțință, și pe cei aleși (Matei 24: 24). Odată cu slăbirea credinței, cu răcirea dragostei și împuținarea faptelor bune, slăbește și tăria conceptelor, substanța acestora, iar înșelăciunea devine lesne cu puțință. Discernământul se dovedește a fi iar și iar o virtute pe care este esențial să o cerem de la Dumnezeu pentru a o dobândi pe măsură ce vremurile se apropie de sfârșitul lor.

Dacă diferite așa-zise descoperiri ori teorii științifice, curente filosofice sau de altă natură vor avea puterea să ne îngreuneze mintea ori să ne arunce în îndoială, putem scăpa amintindu-ne că Adevărul e păstrat de cei ce L-au urmat și au trăit în lumina Lui. Adevăratele răspunsuri sunt cele duhovnicești, cele pe care le-au găsit Sfinții Părinți, nu cele teoretice, efemere și oricând înlocuibile. Cuvântul Psalmistului: *dumnezeii neamurilor demoni sunt* (Psalmul 95) rămâne veșnic adevărat.

Un cuvânt cu discernământ în ceea ce privește progresele tehnicii și măsura în care nu e vătămător să ne folosim de ele l-a dat în zilele noastre Arhimandritul Emilianos de la Mănăstirea Simonos Petras din Muntele Athos, spunând: „Desigur, nu tehnologia în sine e vătămătoare, întrucât ea este un rod al rațiunii și inteligenței omului, creat după chipul lui Dumnezeu. Când însă aleargă nestăvilit spre finalitatea ei neînfrănată, atunci ea devine luciferică” (Arhimandritul Simonos Petras, „Spiritualitatea ortodoxă și revoluția tehnologică”).

Bibliografie:

Biblia sau *Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, reproduce textul ediției din 1988;

***, „Creativitatea”, în revista *iTeach: Experiențe didactice*, <http://iteach.ro/pagina/1122/>;

Bakó, Irina, „TIL: Transhumanism, singularitate și viață veșnică”, pe <http://www.descopera.ro/>, 10 noiembrie 2012;

Barza, Vlad, „Cum vede viitorul Ray Kurzweil, directorul Google care caută «nemurirea»: Ne vom putea conecta la internet fără a avea nevoie de vreun dispozitiv, ci doar prin mini-computere introduse în sânge”, <http://science.hotnews.ro/>, 22 aprilie 2015;

Cvercko, Andrew, „No Form, Feelings, Perceptions, Mental Formations, Consciousness: A Buddhist Perspective on AI”, <http://ieet.org/>, 2 ianuarie 2014;

Emilianos Simonopetritul, Arhim., „Spiritualitatea ortodoxă și revoluția tehnologică”, <http://www.crestinortodox.ro/>;

Hook, C. Christopher, „The Techno Sapiens Are Coming”, <http://www.cbc-network.org/>, 11 noiembrie 2006;

Hurduzeu, Ovidiu, *Sclavii fericiți. Lumea văzută din Silicon Valley*, Editura Timpul, Iași, 2005;

Kimball, Linda, „Modern gnostic physicists and transhumanists: the world is a computer simulation in the minds of robotic overlords”, <http://www.renewamerica.com/>, 18 august 2015;

Kurzweil, Ray, *How to Create a Mind: The Secret of Human Thought Revealed*, Penguin Random House, New York, 2013;

Lemeni, Adrian, „Tehnologia și societatea contemporană”, în *Ziarul Lumina*, 28 ianuarie 2015, cf. <http://ziarullumina.ro/>;

Popa, Adrian, „Robotul călugăr budist îți poate explica ce este iubirea”, <http://www.go4it.ro/>, 28 aprilie 2016;

Rose, Ierom. Serafim, *Ortodoxia și religia viitorului*, traducere de Mihaela Grosu, Editura Egumenița, Alexandria, 2004, <http://www.manastirea-sireti.md/>;

Satell, Greg, „How Technology Enhances Creativity”, <http://www.forbes.com/>;

Sisea, Camelia, „Cea mai nouă armă a companiilor: etica budistă și profitul occidental”, <http://www.ziare.com/>, 15 martie 2015;

Trimarchi, Maria, „Is it possible to digitize human consciousness?”, <http://electronics.howstuffworks.com/>;

Velimirovici, Sfântul Nicolae, *Războiul și Biblia – proorocii la început de veac*, traducere de Adrian Tănăsescu-Vlas, Editura Sofia, București, 2002.

Echipa: Tatiana Onilov

Anca-Maria Bica, Bogdan Herteg,

Maria-Magdalena Goia, Maria Fărcaș

Adresa ASCOR:

Biserica din Hașdeu 45

Cluj-Napoca

ISSN: 1224-0567

Redacția FILOCALIA:

Piața Avram Iancu, nr. 18,

Cluj-Napoca

Fax: 0264/595 300

revista.filocalia@yahoo.com